

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capitis III. Sectio II. De Miſſionibus arduis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

CAPITIS III. SECTIO II.

De Missionibus arduis.

EXimias quatuor Missiones habet Flandro-Belgica Societas, ad Batauos, ad naues, ad castra, ad infectos lue: quas, quia laboris ingentis sunt presentiumque periculorum, merito Arduas nominamus, & a functionum multitudine seiunctas singulari narratione suscepimus explicandas. Et Hollandicam quidem dicere aggredienti statim multa ardua se produnt. Primùm vincula & carceres; quorum sæpè perpessio, semper periculum & metus. Deinde perpetua latitandi necessitas, genus miserrimum captiuitatis. Graue est hominibus ingenuis & innoxiiis arceri publico, durum luce & communi aëre prohiberi. Sceleratorum istæ sunt pœnæ: at quis vniquam innocens fugâ & tenebris sese defendit, nisi aduersus iniuriam? Iam quot curis, quot vigiliis, quantis laboribus pascendus **C H R I S T I** grex inter tot lupos, tam sterili solo & maligno! Sed enim tanti & pluris est vel paucorum salus; quid multorum millium? quid, pænè dixerim, infinitorum? solâ spe messis quantoslibet sudores suos solatur agricola; nobis seges certissima & mæssi iam matura proponitur. Verùm misso tantisper labore fructuque, causam ipsam atque originem Missionis breuiter enarremus.

Diuisum Belgium erat. partim Rex, partim Fœderati Ordines obtinebant. Regem sequebatur Religio, hæresis Fœderatos. hoc maxime vinculo constabat fœdus: nec enim stante Religione rebellarent. itaque firmanda hæresis erat, si firmam vellent nouellam Rempublicam; Religio opprimenda. Haud segniter id actum. Breui is status fuit, vt in Belgio Fœderato, vix pars mortalium quadragesima cultrix auitæ Fidei credita sit. Quid mirum? nulla scabies, nulla pestis æquè, vt hæresis, contagiosa. Et in tantâ morbi grassatione deerant qui remedia afferrent. Sacerdotes pauculi, & ferè per ætatem inidonei restabant: quis curaret supplementa? Inuentus est inter paucos vnus Ioannes Smetius Lugduno-Batauus, pari prudentiâ & zelo Sacerdos, qui suam patriam miseratus, Romanum iter capessiuit, præsidia abs Romano Pontifice petiturus. Sedebat tum ad Ecclesiæ gubernacula Clemens VIII. qui & multorum litteris & sermone didicerat funestum Belgicæ statum: proinde si quam afflictæ rei Catholicæ opem ferre possêt, anxie circumspiciebat. Adfuit in tempore Smetius, & Belgij Fœderati faciem haud miserabiliùs quàm verius repræsentat. Ingemuit, vt par erat, tot ouium diuino sanguine æstimatarum iacturâ Supremus pro **C H R I S T O** in terris Pastor. Nec intra gemitum stetit commiseratio: ad quærenda remedia conuersus, ipsum in primis interrogat Smetium, quibusnam præcipuè viris ea Religionis ab interitu vindicandæ cura benè sapienterque demandanda videatur. ille Societatem **I E S V** nominat, & inter causas

MISSIONE
HOLLAN-
DICA.Origo
Missionis.Societas
expetitur
in Missio-
nem.

H h h h 3

sacra-

*Clemens
VIII. im-
perat So-
cietati
Missio-
nem.*

facramento sibi deuotos habet: assensusque Smetij rationibus, è vestigio Claudium Generalem ad se euocat; animi sui consilium exponit; pro imperio mandat, vt Belgæ Patres quantocyùs in desertam Dominicæ vineæ culturam mittantur. Accepit Claudius mandata, & quàm citissimè exsecutus est. Ceterùm quo tempore hæc apud Pontificem agebat Smetius, eadem quasi ex condicito Martinus Duncanus Delphensium Pastor, ipse alter Religionis Atlas, apud Belgij Prouincialem magnis vrgebat argumentis. Nimirum, inquebat, hoc proprium Instituti vestri decus est, & palàm profiteamini quibusuis in terris, quantouis impendio, consulere salutem animarum. Hac causâ in Angliam transmittitis, contemptâ legum sanguinariarum atrocitate: continentem Batauiam, mitioribus gubernatam legibus, negligetis? Ad Indos, toto separatos Oceano, prompti anhelantesque curritis: ciues deferetis? Barbarisne igitur terris Catholicam Religionem inferre præstabilius, quàm feruare Christianis? vulgato illo contra vos vtar,

Non minor est virtus, quàm querere, parta tueri.

Frustrâ vobis noui trans maria quæruntur orbes, quamdiu domi Indias habetis. In Sociorum numerum multos Batauos accepistis, repetit patria quos dedit: non omnes, sed partem minimam suorum. Equumne id vos negare in tali causâ, iudicate. Haud inepta profectò hæc videbatur oratio, & Prouincialis seriò consultabat cum suis. Sola morabatur capitum penuria. nec par erat remotas diuulsasque foueri partes, intestina vitaliaque membra destitui. In ancipiti consilio afferuntur litteræ Claudij Generalis, & in his Supremi Pontificis voluntas. Finis hîc deliberandi fuit. De Missione constabat: in mittendorum delectu aliquid hæsitatum, certatim omnibus eam sibi expetentibus sortem. Ex omni numero designati par nobile Gulielmus Leonius, & Cornelius Duystius, vterque è Belgio Fœderato; hic Delphis, ille Dordracum oriundus. Inter faustas Sociorum appreciationes suscepta expeditio est anno sesquimillesimo nonagesimo secundo. Diuersum iter singuli tenuere, ne vnus ambos casus inuolueret; & tamen neutri fortunatum fuit, odio cacodæmonis, bellum capitale, quo se peti sentiebat, in ipsis ducibus opprimere molientis. Gulielmus Antuerpiâ vix egressus, in hostilem globum incidit incautus. Latrones erant, non milites: quidquid obuium, deputabant in prædam. ab his ferociter comprehensus, & ad equi caudam religatus, raptatur aliquamdiu per occultos tramites, per dumos sentesque, donec in auia spoliationibus opportuna peruentum. Ibi pecuniolâ omnibusque reculis, atque ipsâ insuper veste turpiter exutum, pugnis adhæc, calcibus, fustibus crudeliter cæsum, destituere semianimem. Ille, vbi à latrocinio respirare datum est, membris fractis, non animis, frustrato spe suâ dæmone, non respexit retrò; sed itineri cœpto insistens, aliquando Dordracum patriam suam attigit, tantopere deformatus, vt à suis limine arceretur pro vili mendicabulo, si non compellatâ matre sui fecisset indicium. Per dies aliquot ab itineris iniuriâ recreatus, vt optatæ segetis primitias in natali solo meteret, concionem ex propinquis & popularibus suis clanculùm coëgit; auditusque est eo omnium sensu, quem vberes lacrymæ suspiriaque alta prodebant. Hæc
prima

*Duo an-
spicantur
Missionem,
Gulielmus
Leonius, &
Cornelius
Duystius.*

prima fuit Societatis vox, posteaquam Prouinciæ illæ nefarium fœdus hæresi conciliatrice conflarunt. Nam antea Nicolaus Goudanus Bergizomij & Goudæ; Andreas Boccatius Leowardia, Sneca, Ilsta; Godofridus Lummius Middelburgi Zelandorum, & variis Hollandiæ locis; Petrus Canisius, Leonardus Kesselius, Franciscus Costerus, Henricus Dionysius, Ioannes Aftenfis, aliique præstantes viri, Dauentriæ, Neomagi, multisque Geldriæ ac Transisalanæ oppidis, loqui pro concione auditi sunt. Vnde quorundam redarguitur querimonia ex rerum ignorance orta, quasi in alienos labores ingressa sit Societas, & messem legat cuius sementem nunquam antea fecerit. Interea Duystius Dordracum & ipse tenuit, non dissimilia Leonio perpeffus. Id tirocinium athletic fuit, & quædam prælusio ad arenam. Dordraco in suam vterque stationem, quò Superiorum destinabantur arbitrio, Delphos Duystius, Leonius Ultraiectum abiere, opportunas scilicet vrbes suscipiendis quaquaerfsum Apostolicis peregrinationibus, operaque in omnem populorum necessitatem huc illuc circumferendæ. Vix aduenerant, nec aliter quàm nautis cæcâ tempestate iactatis gemella illa sidera Castor & Pollux; duo illi Sacerdotes, lætissimis Catholicis apparuere. Quies in loco diuturna non fuit: nec verò quærendum fuerat cælum Ba-taunicum stellas fixas imitaturis: Itaque mouebantur planetarum more, quò lucem suam latè omnibus impertirent. Gulielmus Ultraiectinam ditionem, Transisalaniam, Geldriam, & auxiliij indigentissimas Veluuiam Betuamque peruagatus est. Duystius Delphis progressus, Enchusam, Homam, Alcmariam, Harlemum, Lugdunum, Hagam Comitum, Amsterdamum, Roterodamum, Schiedamum, Dordracum, vniuersamque oberrabat Hollandiam. Ad Zelandos etiam respexit, si quæ daretur accessus. Septenæ Zelandorum insulæ sunt, quas tunc Anglicana fermè præsidia tenebant. Hinc miserrimus Religionis status, cum & incolis Caluiniana pestis quotidie afflaretur ab Anglo, & nequis aliunde Catholicus Sacerdos medelam afferre posset, impensè caueretur. Portus enim omnes oculatissimis exploratoribus infidebantur: in suspectos dirissima habebatur quæstio, & conuicti proditivè aut capite luebant pœnas, aut æternis tenebris damnabantur. Sanè sub hæc tempora P. Henricum Walpolum, dum è Belgio in Angliam cogitat, interceptum à suæ gentis milite, ac Vlissingam deportatum, Caluiniana crudelitas teterrimo antro, vix parricidis subeundo, inclusit, numquam nisi ad malam fortè crucem exiturum. Tria in eo flagitia tali speculaniebat hæresis, quòd Catholicus esset, quòd Sacerdos, quòd Iesuita. Aliquando tamen magnorum virorum gratiæ donatus, fugientem isthic de manu martyrij palmam haud ita multò post apprehendit in patriâ. Obuersabantur Duystio tam præsentia pericula, & vrebant interim ardentissimus zelus, qui aliquando prævaluit: ergo metu post fiduciam habito, iter Deo adspirante susceptum est. Faciles præter spem aditus fuere. Oris ac corporis habitus ad incolarum morem accommodatus elusit vigilum cautelam. Repertæ singulis insulis tenues Catholicorum reliquiæ: passim corrupta Religio. Hoc magis operæ pretium fuit, & ingens nomini nostro parata commendatio. Omnibus stupori erat

Sacer-

Duo Mis-
sonarij
Prouin-
cius lu-
strant ritu
Apostoli-
co.

Periculo-
sus in Ze-
landiam
aditus.

Sacerdos, in tanta discrimina ingressus solo affectu salutis alienæ.

Iam illi gemini, Duystius Leoniusque, annum eoque amplius Batavis lucebant, cum Ioannes Bargius Amsterodamensis tertium fidus accessit, *Primum Missionis incrementum:* primum Missionis incrementum. Hoc adiutore non tam subleuata est priorum opera, quam messis collecta copiosior; in quam si vel plurimi intrarent, omnium exhauriretur labor. Et Bargij quidem amplissima charitas tamen ad omnes per interualla Prouincias extendebatur, apud utrosque tamen Frisones, ad Ortum Occasumque sitos, præcipui conatus erant, & paria conatibus effecta. Diu tenuit ille triumuiratus, quem *alterum incrementum:* subinde auxit Adrianus Arboreus, & ipse Batavus, ceteris cum potestate præfectus. Verùm Bargio haud diu post ex arenâ ad virtutis coronam euocato numerus rediit ternarius, mansitque, donec anno sæculi euntis quarto adiunctus est Nicolaus Romæus Brugensis, is qui Caluinum genuinis adumbratum coloribus Genevæ suæ repræsentauit. Huic Zelandia in Spartam data; quò adhuc Duystius excurrerebat, reuifens femina quæ nuper sparferat, & cum curâ ne intermorerentur fouens. Alij deinde super alios vocante causâ submissi, nequedum tantæ viæ excolendæ pares. Ita profectò est, illius agri immensitas paucos colonos habet, nisi quòd pauci illi numero, virtute sunt multi.

Haec tamen causæ, initia, progressusque Missionis. Causarum remotior, summa Prouinciarum necessitas; proxima, imperium Clementis. In Leonio Duystioque exordia fuere. His ducibus res acta est, & in Bataviâ, hoc est arcem hæreseos, penetratum. Hi suo periculo strauere viam ad incredibilem quæstum animarum. Perierant innumerabiles, nisi hæc Missio fuisset. Multa millia sunt vel retentorum in *Fructus Missionis.* verâ Fide, vel ab hæresi reductorum: & in his quidam extremâ senectute resipuerunt, quasi ad nostrum aduentum diuinitus seruarentur. Centenaria anus fuit, quæ Medicorum sententiâ vim naturæ viuendo superabat. hæc vbi Sacerdotem nostrum audiuit, ciurato Caluino, simul Romanam Fidem professâ est, simul animam exhalauit. Octogenarius alter diu cum morte luctatus, solui corpore non poterat, nisi Pater aliquis accederet; à quo edoctus, spatium habuit quantum salus animi postulabat. continuo enim, abiectâ hæresi & fæce peccatorum, tamquam carcere solutus excessit. In Anabaptistâ domum pedem intulerat Leonius mero errore; quem statim in consilium vertit. de credendorum capitibus dicere exorsus, adeò perspicuè diseruit, vt ille Menonis discipulus cum vxore vniuersaque familiâ ad Romanam Ecclesiam transfiret. P. Marcus Tympelius Lugduni ad virum genere, magisque vitiis suis nobilem, letali iam correptum morbo, aduocatus accurrit. Hominem liberum; hoc est atheum (cuiusmodi multos habet terra) deprehendit. Durum certamen fuit cum impio, qui iam multorum conatus eluserat. & sanè talium rara difficillimaque curatio est. Dedit tamen manus, & ritè Deo Ecclesiæque per Sacerdotem reconciliatus, diem suum obiit: cuius rei fama vniuersam urbem, & latè viciniam, admiratione compleuit. Est & alterius viri celebris, atque è primis Lugdunensium, memoranda conuersio. Is, desperatâ ex morbo vitâ, cum de Religionis veritate dubitaret, Tympelium ad se inuitat; à quo

quo rectè institutus, damnato Caluino, geminam sanitatem animi corporisque retulit, non sine Medicorum stupore: quos ipsos sanari animis, & amplecti Fidem tali testatam prodigio decebat. Sed quid ego singularia persequor, cum possim verbo dicere, in annos singulos octingenta capita per nos nostris adiungi Sacris? quin fuit, cum paucos intra dies Sacerdos vnicus adiunxit amplius ducenta. At minùs fortasse consultum repræsentare hæreticis sua damna, ne maioris odij materiam hinc fortassis arripiant. Alter, & præcipuus Missionis fructus est, Catholicorum in auitâ Religione & pietate conseruatio. Ad hoc conferimus Sacramenta, aures diuini verbi sitientissimas satiamus, solamur ægros, iuuamus morientes, nihil denique, quod Pastorem bonum gregi suo impendere par sit, præterimus. Verùm neque hæc nominatim recensere consilium est, ne opes nostras ad direptionem hostibus ostentasse videamur. Vix etiam cum silemus, satis defendimur aduersus iniurias quibus nostram vexare innocentiam iucundum habent Fœderati Bataui. Ipso Missionis initio edictum prodiit, quo minaciter cauebant, ne qui Catholicorum cœtus totâ ditione suâ cogentur, ne res diuina fieret, nève quispiam à Missificante (sic Sacerdotem ludibrio appellant) Christiana mysteria vsurparet. Quo edicto quia non satis (quod volebant) Societatis nostræ homines expressisse videbantur, alterum tulere atrocius, quo nominatim Iesuitæ, factiosa gens & sanguinaria, quantocyùs excedere finibus iussu, nec pedem vnquam, nî grauissimorum suppliciorum reos sese vellent, postliminiò inferre. Adhæc grauibus minis cautum, ne quis Batauus suorum aliquem vsquam terrarum Iesuitis in disciplinam traderet, ne quis Iesuitam qualicumque causâ tecto exciperet, latebris abderet, re, consilio, aut vllò officij genere iuuaret. Tum magnis præmiis inuitata studia delatorum. Prætoribus denique & localibus Magistratibus seuerè imperata exsecutio. Hæ tam atroces tabulæ anno præteriti sæculi nonagesimo sexto confectæ, deinde sæpiùs ad vigorem innouatæ, Missionem istam, si alia abessent incommoda, maximè arduam reddunt. Tamen enim summa Patrum circumspectio est, non paucos tamen in tantâ indagine comprehendi necesse fuit; cum nulla cautela sufficiat aduersus emissarios & falsos fratres, qui fidem venalem habent; & egeni cum sint, arte qualibet, etiam scelere, quæstum facere sunt parati. Nos quidem certè in diuinis beneficiis numeramus, Missionem illam multorum Patrum innocentissimorum vinculis, carcere, omnibusque quas carcer habet ærumnis, toties nobilitatam fuisse. Primus ad hanc gloriam vocatus est, qui primus in arenam descenderat Gulielmus Leonius, in agendo & patiendo perinde antesignanus. Doccomij in Frisîa Caluinum & Mennonem multis nudabat asseclis, intolerabili Ministrorum dolore, frementium partes suas ab vno aliquo Iesuitâ adeò debilitari, & palàm vociferantium, nî continuò ille pelle-retur, vniuersum breui oppidum ad Pontificiorum signa transiturum. His clamoribus excitati Magistratus, ac seditionem veriti, aut etiam accusationem negligentia suæ apud Ordines prouinciales, duobus militum Præfectis demandant captiuitatem Patris. Hi in ædes, vbi ille latitabat, irrumpunt per vim, deprehensum extrahunt, & onustum vinculis in pu-

*Varij Pa-
tres incar-
cerati.*

blicam vr̄bis custodiam includunt. Hoc primũm carceris catenarum-
 que honore Societatem dignata est Bataua : quem deinceps iterato sa-
 pius beneficio augere numquam destitit. Leonius biduo in compedibus
 Docomij fuit. Inde Leowardiam ad supremum Fris̄iæ Senatũ abre-
 ptus non euasit, donec Iudicum cupiditatem satis magno argento Ca-
 tholicorum pietas saturaret. Pecuniæ enim magis, quàm siti sangui-
 nis id genus homines laborant. Ergo ille athleta in stadium denuo in-
 gressus, quasi parum esset vna palma, sexto post anno iterum in Fris̄iã
 Leowardiæ comprehensus, iterum à duobus Catholicis est redemptus:
 quorum pietatem Deus sibi acceptam ostendisse visus, eorum agris tam
 copioso prouentu cumulatis, vt ex solo domestici pomarij fructu illam
 pecuniam anno insequente conflarent. Duystius quoque, alter Missio-
 nis auspex, ne quo minùs gloriari possset, captus est Delphis, cum forte
 aures confitenti daret. Sed Prætorem adortus extemporalis eloquentiã,
 tam liberè pro se & causã suã dixit, vt vim loquentis ille non sustinens,
 nullã re læsum è vestigio manumiferit. Quæ tam insperata res, Catholicis
 lytrum parantibus, eximiam Dei erga Sacerdotem suum curam singu-
 lariter probauit. Huiuscemodi luctis commilitones illi, ad magna præ-
 mia, & in exemplum scilicet posterorum, exercebantur; donec vnus vtri-
 que annus euntis sæculi duodecimum laborum finem attulit, post parem
 viginti annorum cursum in difficili illo stadio, in quod primi sine exem-
 plo pariter fuerant ingressi. Magna opinio sanctitatis post obitum reli-
 cta; & postumus virtutum odor, hodieque spirans, nonnulla etiam su-
 pra naturã vim collata mortalibus beneficia, immortalem vtriusque
 memoriam conseruant. Iam Læuini Wauterij (cui biennium ipsum
 in carcere exactum) Ludouici Makeblydij, Borlutij, Tacquij, Greij,
 Wencomij, aliorumque Patrum captiuitatem vinculaque persequi im-
 pedior numero, & quorundam adhuc vitã: rerum etiam similitudine
 laboraret oratio. Fortunam omnium animosque vnus exhibeat Ioannes
 Viringus. Is rem Catholicam, sui securus, tractabat in Fris̄iã, cum ab
 Harlinganis præfidiariis nullã periculi suspicione comprehenditur, de-
 uechiturque Leowardiam. Prodidit virum ingratiſſimus aliquis disci-
 pulorum, qui ab illo olim Magistro in scholis, præter commune doctri-
 nã, multa priuatim acceperat beneficia, quibus Iudaico exemplo tam
 insignem gratiam rependit. Gestiebat interim gaudio Viringus, nec
 implicari compedibus antè sustinuit, quàm eas lætissimo ore, tamquam
 delicias suas & votorum summam, exoscularetur. Menses propè septem
 exegit in vinculis. Paulum aliquem captiuum diceres; ita suadebat om-
 nibus, hortabatur, orabat; &, quod liber vix faceret, inueteratos aliquot
 & contumaces hæreticos ad Orthodoxorum partes transtulit catenatus.
 Lytrum pro se ne Catholici penderent, anxie prohibebat; iniuriam fa-
 cturos, non beneficium, professus. Nequaquam tamen sic cauere potuit,
 quin matrona nobilis, & apud Iudices gratiosa, libertatem ei exoraret.
 Ergo compedibus exemptus, molestiore animo quàm intrarat carcerem
 exiuit, relicta post se tantã virtutis opinione, vt ferrum quo fuerat alli-
 gatus, multo argento æstimatum redemerit Catholicis primæ dignita-
 tis vir, & facti pignoris loco reuerenter asseruarit. Maiori etiam honore
 dignum

*Leonius &
 Duystius,
 duo auspi-
 ces Mis-
 sionis, vnã
 moriun-
 tur.*

*Constantia
 Viringi in
 carcere.*

dignum erat ferrum, quod alterius Sacerdotis adhuc viuientis tam atrociter adstrinxit pedes, vt quotannis (& annus hic quintus decimus est) acerbo & immedicabili cruciatu vulnera recrudescant. Possem Goudam, Amsterdamum, Lugdunum, Hagam-Comitum, Neomagum, aliasque vrbes producere, quibus vinculorum & carcerum gloriam debet Societas; nisi satis esset dicere, quàm latè hæresis imperat, nobis patère Christianæ patientiæ theatrum. Fæderatorum quidem Ordinum, pro ingenio gentis, maior fortassis esset humanitas erga nos, si non perpetuis pseudoeuangelicorum quærimoniis ad fœuitiam accenderentur. At illi Ministrelli reformatores Religionis, qui quæ docent neque intelligunt ipsi, neque constanti possunt asseuerare mendacio, classicum bello Iesuitico canere gestiunt, quia plagam sibi & synagogæ suæ à nobis timent, quam sanare non possunt. Quod malum præoccupaturi, validis lateribus & vastâ fauce stentores, aduersum Iesuitas intra ipsa Bataviæ viscera occulto latrocinio grassantes, cum rauis & sine fine declamant. Lepidum Goudæ contigit annos abhinc triginta sex. Theodoricus Stoofhemus vetus gladiator benè longam in nos declamationem instituebat, nullâ re præterquam calumniis insignem. Nullum dicendi finem poterat inuenire, donec prodigioso signo desuper admonitus est, quàm verè omnia & quàm diuino afflatus spiritu diceret. Immanis bubo de summo ædis laqueari cum ingenti strepitu delapsus ad concionantis aures, & circum ardentem cereum codicemque sacrum, quem ante se apertum doctor ille voluebat, ter quaterque se librans, quasi alarum plausu comprobaret verba præconis sui, vniuersam audientium coronam cum risu plausuque dimisit. Huiuscemodi ministris vititur satanas ad vlciscendum dolorem suum haustum ex tot animarum iacturâ, quas lupo illi ereptas, CHRISTO Pastori vero restitimus. Illorum maxime impulsu ab Ordinibus feruntur edicta; & inquisitionibus, comprehensionibus, exsiliis, carceribus, vinculis, fœuitur in Iesuitas, non alterius culpæ reos quàm defensæ Religionis Orthodoxæ, ne illa penitus intreat iis in locis, vbi quondam sanctissimè culta tamquam suo in Regno triumphauit. Id potestis scire, & verò scitis, Fæderati Ordines, si permittitis vt vos compellem.

*Non nos aut ferro Batavos populare penates
Venimus,*

aut insidiari cuiusquam vitæ, aut aduersus Rempubl. vestram machinari. Fabulæ istæ sunt, contra quas centum iam anni stant, & secularis nostra innocentia. Equumne igitur vos exacerbari paucorum Sacerdotum latebris, & modestâ, vobisque innoxia, viuendi ratione, conseruandis reliquiis Orthodoxæ Fidei illius, quam maiores vestri omnes publicè professi sunt, quam templorum parietes ac fenestræ, quam imagines (si non omnes violastis) quam senes vtriusque temporis testes, quam libri & litterarum monumenta commendant? Si Iudæis, si Turcis Christiani nominis hostibus, veniam datis exercendæ palàm impietatis; nobis, saltem Christianâ lege coniunctis, vel occultum veræ Religionis exercitium interdicitis? Ergo quæ sceleratis, quæ perfidis, quæ impiis licere vultis; soli nos multatis, exsiliis, carceribus, squallore, inedia, omni

ærumnarum genere luemus? Sed hæc alterius temporis est oratio.

Ceterum Deus quam gratos habeat Batavicæ Missionis labores, prodigioso persæpè indicio declarauit. Hornæ Franciscum Cleuium grauis morbus ad extrema deduxerat, mœstis sanè Catholicis, & viri ad eò necessarii iacturam quantouis pretio, si possent, redimere paratis. In communi luctu matrona quædam impulsu aliquo maiore suam vitam morti oppignorat, seque pro Sacerdotis salute, si Deo ita cordi sit, ex animi sententiâ deuouet. Annuuit Deus. Confestim mulier ex voto suo ægritudinem corporis persentiscere, leuari Sacerdos; deinde paribus omnino incrementis huic valetudo, illi morbus intendi; ad extremum vno tempore illa mortem oppetere, hic perfectam consequi sanitatem. Roterdami cœtum coëgerat Nicolaus Romæus noster, quem subito interuentu Prætor tantum non in Sacris deprehendit. Progressi ad Prætores primarij duo viri, dum quibus nescio sermonibus hominem occupatum tenent, Sacerdos ac populus per posticum ædium, quas fluuius alluebat, quærentes fugam, mirabiliter euadunt. Vacuus fluitabat lembus, qui sponte ad ædes velut Catholicos accepturus applicuit. eo quotquot poterant in aduersam ripam traiecere. Inde iterum ac tertium nullius impulsu rediit lembus, omnesque periculo subduxit. Makeblydium aliquando interceperat Prætor; & mox intemperis agi cœptus ad eò grauius, vt de vitâ Medici conclamarent: adductus Makeblydius feruenti ad Deum prece subitam homini exorauit sanitatem. Hoc vindictæ genus proprium habent Catholici, ac præcipue Sacerdotes, benè de hostibus mereri. Vastissimo corpore & pingui aquinâ hominem de stirpe Titanum, qui mortuus viginti duobus humeris fuit efferendus, de verâ fide capeffendâ admonebat noster; docebatque, quem Petri nauicula non ueheret, salutis portum tenere non posse. Risit ille, & impio ioco, Vetus, inquit, ista nauicula est; & me si uehat, periculum ne subsidat. Frustratam Sacerdotis operam diuina manus ad exemplum vindicauit. Tertio post die valens ille ac firmus, nullo tentatus morbo, viuere desiit, gemino corporis animique naufragio infamis. Verum ad Annales talium pertinet narratio: Missionis Hollandicæ naturam paucis indicasse, satis ad præsens institutum. Nunc Castrensem à primordio euoluamus.

MISSIO
CASTREN-
SIS.

Thomas Saillius Bruxellensis, cum Antonio Possuino, aliisque vndecim Sociis, Moscouiam excolebat, recens ad æquas pacis conditiones adactam à Stephano Battoreo Rege Polonorum: cuius rogatu colonos illos miserat Româ Gregorius XIII. Pontifex Maximus, ad barbaræ gentis feritatem Christianis legibus mitigandam. Ibi per triennium laboribus & ærumnis exhausto Saillio de Medicorum sententiâ Belgium repetendum fuit, si vellet viuere. Abituro Rex credit litteras ad Alexandrum Parmensem Ducem, Belgij tunc Gubernatorem: in quibus & latorem ipsum, & Battoreos duos nepotes suos, hæctenus dissimulato genere militantes, impensè commendabat; ac præterea indicabat, arcana quædam non committenda litteris renuntiatorum Patrem, cui perinde habenda esset fides, ac si Rex ipse loqueretur.

Hac epistolâ instructus Saillius, Belgium attingit anno sesquimillesimo

1130

mo octogesimo sexto Septembri mense, atque in castra Regia ad Orfoiam delatus, eandem exhibet Parmensi Duci, qui, postquam legit, magnum Patri honorem habet, & aliquamdiu cum eo in virorum Principum coronâ collocutus in interius conclaue fecedit, intellecturus arcana, quæ Rex intelligi volebat ex Saillio. Id ubi factum, ad singularem honorem adiungit Dux incredibilem beneuolentiam, & aliquando virum abs se abire permittit. Saillius Duci satisfactum interpretatus, ad Belgij Prouincialem iter arripit, & Meursium proficiscitur, natalem ibi Deiparæ Virginis acturus diem. At Parmensi mens erat, eum conscientiæ suæ arbitrum retinere. Itaque Peruigilio festiuitatis expiaturus de more animi noxas, vocari ad se iubet Patrem Thomam. Quaritur totis castris Thomas; ac tandem inuenitur aliquis eo nomine ex Franciscanâ Familiâ, & sistitur Duci. Dux errore offensus, alium de Societate IESV adduci imperat. Fit longa inquisitio, & festus interim dies illucescit, quo sacram Synaxim sumere constitutum habebat, si adesset Saillius. In loca vndique vicina dimissi cursores Thomam venabantur, & inclinato iam die vnus aliquis Meursium peruenit, tertio à castris lapide. Stabat Saillius ante hospitis sui fores iter profequi meditatus, cum cursor illum aggressus, Tu, inquit, ille es quem quæro; conscende hunc equum fessoris vacuum sine morâ; Dux te vult, quem tuâ causâ nobis iratum placare festina. Hic magis mirari Saillius, & tamen conscenso equo in castra properare. Sed iam nox abstulerat colloquendi cum Duce facultatem: nihilominus ab Oecono mo magnificè acceptus est. Vix dum illucescebat, cum Dux vltro ad Patrem accedens, & manu scabellum è vicino promouens, Hic sede, inquit, mi Pater, & pœnitentem me audi. Ex illo Saillius dare aures constanter perrexit, vsque dum tertiâ in Gallos expeditione extremam Ducis morientis animam legit in Vedastino apud Atrebatas.

Hicce principiis originem duxit Castrensis Missio, occasione non magnâ, neque tum intentâ, vt ferè consuevit, cum grande aliquid molitur Deus, cuius ipse manifestus auctor videri vult; ne humanis procuratum consiliis ac molitionibus fortasse credatur. Etenim Saillius apud Ducem harere iussus, pro zeli sui amplitudine etiam ad milites semet extendit: ac breuî factum, vt totis castris celebratus expeteretur passim ab omnibus: ad quos tamen pertingere vnus non poterat, quamuis se ipse quàm latissimè explicaret. Itaque de sociis in auxilium vocandis agi cœptum, Duce non solum probante, sed etiam hortante & impellente. Sensit tum demum egestatem suam Prouincia, Sociorum numero haudquaquam exæquante vota necessitatesque ciuitatum, nedum sufficientem Missioni nouæ. Valuit tamen ratio maioris boni. Ex variis Collegiis præcipui Patres educti, quos iuuando militi peritia linguarum, & exantlandis laboribus robor animi iuxta ac corporis dictabat idoneos. Duodecim Sacerdotes dati: totidem adiutores pars nostri fratres, pars iuuenes honesti Societatis nostræ candidati. Omnes in suam familiam adsciuuit Dux, & pro domesticis habuit aliquamdiu: donec in omne tempus Missionem illam, cuius fructuosissima erat opera, firmaturus, Patrum nomina libris Regiis inscribi voluit ad militarem

*Thomas
Saillij colloquium
cum Duce
Parmensi.*

Dux Saillium reuocat;

& sibi Confessarium accipit.

Origo Missionis.

Missio instituitur.

modum; non stipendio faciundo, quod erat nefas, sed eleëmofynis sustentandæ vitæ impetrandis. Porrò quò noster sese labor, dum mouentur castra, ad vniuersum militiæ corpus extenderet, numero in membra diuiso, pars apud Aulam, pars in tormentorum statione collocati, plerique in peditatu residere iussi. In equite laborabatur, quem & loco inconstantem, & à mole exercitus plerumque dislitum comitari, neque modestum satis erat, neque fructuosum. Ne omnino tamen neglectum iremus, hæc ratio opportunissima est visa, vt quæ turma ad Principis custodiam quotidie accederet, ea gnauiter excoleretur à Patribus Aulam sectantibus; deinde, quando in acie standum, expiarentur animis, & suâ quisque linguâ animarentur ad præliandum fortiter Deo ac Regi; tum etiam, vbi res posceret, in conflictu læsi cadentesq; iuuarentur. Hæc igitur illa castrensis Missio primùm Dei bonorum omnium auctoris, post Deum Alexandri Ducis Parmensis auspiciis nata perfectaque, succedentibus ordine Principibus velut per manus tradita hodieque perseverat. Ingens virtutis campus, laborum incommodorumque magnitudine cum periculis adæquatâ.

Expeditiones singulas persequi, immensum; paucas attingere, necessarium, ex quibus prona erit omnium coniectura. Occurrendum enim falsis quorundam opinationibus sermonibusque institutum illud fugillanrium, quasi aut emolumenta nostra, aut quas nescio spes venemur ex castris. Quem errorem (nisi malevolentia est) euellere aggredior exiguâ narratione; & ab ipso Saillio Missionis auspice iuuat auspiciati. Is Burrichij prope Wesaliam miserorum militum mapalia lustrabat, opem animis, opem ferens corporibus; cùm pestilenti afflatus lue, castrensiu laborum principia tantum non morte suâ funestauit dicam, an consecrauit. Chirurgus Ducis dum Patri curam adhibet, ipse contagione exstinguitur. Saillius, desperatâ ab hominibus vitâ, vorum Virgini concipit, & conualescit: quem adhuc grauiter languentem Dux ad se accersit Zutphaniam, cuius vrbs soluendo obsidio distinebatur. Iamque aciem describebat, cùm aduehitur Saillius: quem vbi vidit, manifeste exultans gaudio, Adesdum, inquit, mi Pater; & pro Ecclesiâ dimicantem, si humani quid fortè contingat, iuua. Hæc prima illa stipendia, quæ fecit primus castrorum sectator; ex militum lue tactorum visitatione, contracta pestilentia, & ipsa mors, nisi hanc votiuâ pietas auertisset. Premebat Rhotomagum in Galliâ Rex Nauarræus anno M. D. XCI. quando Parmensis Dux à Catholicis Christianissimi Regni Proceribus ad ferendam iteratò opem è Belgio aduocatus, durum iter hiberno anni tempore ingressus est, suoque aduentu hostem celeriter fugauit. Victoria fuit: sed quantis empta militum, ducum, & quod nunc ago, Patrum castrensiu ærumnis! Sæpè fixis mediâ niue tentoris traductæ noctes asperrimo frigore & gelu: sæpè annona deficiens, aut famem, aut miserimum victum & aliâ detestandum, imperauit. Quorum incommodorum acerbissimam quis liber homo sustineat, si absit illa spes, quæ præsentium sensum aufert expectatione futurorum? Sanè robustissimum quemque ex miserâ inuasit morbus, mortisque vnum sustulit mediis iacentem campis sub dio, cui militare vehiculum

*Quam sit
ardua hæc
Missio.*

*Saillius pestem
con-
trahit ex
castris.*

*Alius moritur
sub
dio.*

culum ventis ac imbribus peruium lectus fuit, in quo supremam animam exhalaret.

Copias ex Galliâ vix reduxerat Parmensis' mense Maio millesimi quingentesimi nonagesimi secundi, cum Mauritius Comes Batauica militiæ Imperator, validissimo exercitu nauibus aduecto, castra metatus est ad Steenwicum: quod Transisalanix oppidum Regi seruabat Coquellius Gubernator, vir domi nobilis, ac militari laude clarissimus. Qui iam certus parata sibi obsidionis, ante omnia egit, vt vnus aliquis è Societate Sacerdos militibus præsidio futurus accederet. Datus ex ca-
strensi numero P. Henricus Samerius; & ingenti gratulatione excep-
ptus: quippe cuius insignem operam aliis quoque locis & expeditioni-
bus probatissimam habebant militum plerique. Hoc potissimum au-
ctore omnes vitam Catholicæ Religioni ac Regi deuouere, dira om-
nia passuri prius quam sese hostibus hæreticis dedituri. At Mauritius
iam ad ipsam oppidi fossam perduxerat vineas, omniq; ex parte mu-
ros & propugnacula quatiebat: quæ breuî solutis compagibus tam in-
genti hiatu discessere, vt interiora nudarent non tantum, sed planam
quoque in urbem per ipsas murorum ruinas darent. Signo ad ir-
ruptionem dato, in ipsas mœnium visceribus acerrimè dimicatum; sed
iniqua fors propugnantium erat. Mauritio ad reparandam iacturam
prompta multitudo, & fessis faucibusque noui recentesque succedebant:
Coquellius paucitate laborabat: spatium vel ad ipsa vulnera obligan-
da deerat, nedum ad corpora quiete ciboue recreanda. Itaque bono
numero cadebant aut transfixi hastis, aut plumbeis glandibus traiecti;
& tamen qui supererant, Samerio ad omnia præsentè, suisque horta-
mentis periculi metum auferente, perstabant in loco, deuotas animas
profundere parati, ac subinde oblatas quantuntuis honestissimas con-
ditiones superbe, quasi vincerent, respuebant. Ingens enim uerò tunc
laborum moles in vnum Sacerdotem incubuit, cum fauciorum ac mo-
rientium nemo esset, quin illius opem imploraret. quam vir magna-
nimus negare nulli sustinens, ibi scilicet maximè versabatur vbi pugna
feruebat; & illæsus tamen inter tot vulneratos, tot interemptos, stetit.
Hoc quoque in mirandis ponendum, quod multi, disrupto cranio, &
cerebro cœdè fluente, spiritum & vocem retinere, donèc ritè confes-
sionem peregissent. Pugnandi pertinaciam nox sola fregit. Pedem re-
tulere hostes irritò conatu; & ad duo millia desiderati. è Regiis trecen-
ti cecidère, restabant haud multò plures fessi omnes fractique; neque
in diem alterum supererat puluis vel vnico tormento in hostem excu-
tiendo necessarius. Quæ tametsi ferè non ignorabat Mauritius; cla-
dem tamen haud minorem priore sapienter veritus ab obstinatis & iu-
ratis mori, misit qui variis conditionibus tentaret obfessorum animos,
honestaque offerret omnia, nisi quod solum Iesuitam tradi postularet.
At Coquellius & miles postulatum indignissimum detestati, & sua ca-
pita Samerio oppignorantes, tamdiu restitere, donec & hunc iisdem
cum milite inclusum pactis tutò libereque abiturum promisit hostis;
sed fide malâ, quemadmodum alibi commemorabitur in loco.

Gubernabat Belgium anno M. D. XCV. extincto Archiduce Erne-
sto,

Labores
Henrici
Samerii in
obsidione
Steenwici.

Mareus An-
nal. Belg.
Tom. 3.

sto, Fontanus Comes, quando noua in Galliam suscepta expeditio Patrum operam magnis incommodis exercuit. Nec sine nostro sanguine res peracta. Nicolaus Montanus, vulgò Burgundionum Apostolus, ab hostili milite ad S. Quintini fanum multo vulnere confossus interit. P. Antonius Crispus Fontani Confessarius ad Cameracum in obiectos vrbi aggeres (quod solebat) ascendens, opem militi laturus, glandem aduerso accepit pectore, & pro mortuo in castra delatus mortem mirabiliter euasit. Virum crederes iterato Numinis beneficio in castrorum subsidia seruari. Nam & ex illâ infortunatâ classe, quam Philippus Rex aduersus Anglos tanto molimine sumptuque adornarat, pereuntibus aliis, ipse vno cum socio in Flandricum litus euasit, ex eoque tempore operam militi perutilem nauauit, quasi ad hoc Oceanus expulisset.

Nicolaus
Montanus
trucidatur.

Antonius
Crispus
trahitur.

Pugna
Neopor-
tana:

Patres in
câ quid
fecerint:

tres ab
hereticis
necantur,

P. Petrus
Buzelinus,

P. Lau-
rentius E-
uerardi,

Quid Alberto Belgarum Principe? quàm arduus Patribus ille campus Neoportanus, non vnus cruore respersus! Sæcularis ibat annus millesimus sexcentessimus, & formidandis Bataurorum copiis Flandriæ ora maritima tenebatur. Archidux collecto celeriter milite obuiam progressus, ipsâ visitantis Mariæ luce cum Mauritio haud procul Ostendâ secundo Marte congregitur. Felix Belgium, si victoriam benè auspiciatam, maiori circumspeditione miles præferuidus profecutus fuisset! Sed auctis eo ipso die copiis, præcipitato ex vincendi ardore consilio, iterum impetus factus est in desperatè pugnaturus; atque ita redintegratum prælium illud cruentum, in quo fortissimi Ducum ac militum cecidè; ipse Archidux, accepto in caput vulnere, vix discrimen euasit. Numquam maior Patrum animus apparuit, quàm inclinante belli fortunâ. Discurrere ipsi per signa, metum eripere trepidantibus, auersos retrahere à fugâ, læsos cadentesque expiare. Iam accepta clades erat, neque campum tamen deferebat imperterrita illorum charitas. Inter laceros miserorum artus & caesorum cadauera reptabant, aures dabant adhuc spirantibus; nonnullos etiam, de quibus spes vitæ erat, suppositis humeris in tutum deportabant. Spectabat hæc victor hostis, & tantâ virtute irritatus impetum parabat, ingentem scilicet ab inermi Sacerdotum manipulo gloriam relaturus. Petrus Buzelinus, Laurentius Euerardi, Ortho Campensis comprehensi sunt. ceteri fugâ lapsi. Buzelinus, nostris eâ pugnam præfectus, clarâ voce profitebatur se non militem, sed militum Pastorem; non arma tractare, sed animas; non facere Archiducis stipendia, sed vnus Dei. Magis hinc, vnde mitescere debuerat, efferatus hostis hominem glande iteratâ trajicit. Ille prolapsus diu fuit antè quàm moreretur: quo tempore suorum vulnerum oblitus, circumiacentes Regios, quorum lentè exspirantium exaudiebat gemitus, animabat; & suo exemplo hortabatur, vt sanguinis vitæque iacturam in causâ Fidei tamquam martyrium læti sustinerent. At Laurentius nonnullis transfugarum hostili cuneo permistis agnitus mouit commiserationem sui. Audierant sæpè illum in castris Regiis concionantem, & charo capiti vitam ab hoste omnibus precibus orabant. Sed quas preces admitteret Calviniana crudelitas pro Sacerdote Iesuitâ? Ergo & ille maguanimus, neque pro se ipse quidquam precatus, multo ferro plumbo-

plumboque trucidatus occumbit. Otho denique Campensis, in cuius aures Ernestus Archidux animi sui noxas nuper deponebat, dum fau-
P. Otho
Campensis.
 ciorum aliquem suo collo inhaerentem ex caede eripit, ab hoste circum-
 uentus pro aliena salute seruanda amisit suam. Caesorum cadauera,
 ut hinc odium, atque ex odio causam necis colligas, usque eò defor-
 mata vulneribus fuere, & membris mutilata, ut inter se recognosci
 numquam potuerint. Decebat sane tam vnanimes viros, quorum par
 mors mortisque causa, ne cadaueribus quidem posse discerni. Valuit
 paucorum virtus ad communem omnium gloriam. Ex eo die ad Soci-
 etatis existimationem accessit etiam veneratio. Sanctos Patres illos,
 vereque Martyres ferebat fama, & multi sapientes credidere.

Secutus est annus saeculi euntis primus, & Ostenda premi ab Archi-
 duce cepta, plus quam triennis labor. Duorum supra septuaginta
 millium sanguine obsidio ea Alberto etiam victori stetit. Patrum mul-
In Ostenda
na obsidio-
ne labores
Patrum.
 tos tam dura castra frugerunt. Peste aliquot extincti, aliquot discerpti
 globis; interque hos Germanorum quidam appellatus Apostolus, eo
 nomine dignus, P. Spikermannus, quod ad solam Ostendam vnus ipse
 octingentos amplius ad veram reduxit Fidem, non gregarios tantum
 illos, sed Duces quoque ac Tribunos. Quis aegrotantium aut vulnera-
 torum exstiterit numerus, cogitari facilius quam dici potest. Horum
 omnium animis, & qua licebat corporibus, mederi Patrum nostrorum
 fuit, nisi pecudum more permitterentur mori. Aliunde nihil auxilij so-
 latiu sperandum habebat turba illa miserabilis, nisi a Patrum pietate,
 quibus vitam multi seruata, multi recuperatam sanitatem debuere. Et
 quoniam castra tantam inutilium copiam non ferebant, Brugas vici-
 nam urbem deportabantur, vbi breui is numerus fuit, quem octo ma-
 gna nosocomia capere vix sustinebant. Hac parte oneris castrenses Pa-
 tres subleuauit Collegij Brugensis charitas: quod ferè consuevit, quoties
 inhabitatas nobis vires, vel hibernaturus, vel ab ærumnis recreandus,
 miles inducitur.

Ceterum ad Ostendam multa & noua Christianae pietatis excita-
 menta in usum induci cepta, & quibusdam quasi legibus ad stabilita-
 tem confirmata, sed praecipue haec quatuor. Sacrosanctae Eucharistiae
 Sacramentum deinceps ad aegros magna pompa multisque luminibus
Pia insti-
tuta in
castris.
 defertor. Stas per diem horis ad nola signum Missae sacrificia per-
 aguntor. Mane, meridie ac vespere tubarum cantu signum Angelicae
 Salutationis dator. In Patrum tabernaculo ante Virginis Deiparentis
 statuam lampas perenniter lucet. Postrema haec constitutio ingens
 ad deuotionem stimulus fuit vniuerso quidem militi, sed excubitori-
 bus potissimum, qui numquam interdium, numquam noctu transibant,
 nisi ponerent humi genua, Deiparae inclamarent opem, suamque illi
 vitam & salutem commendarent; haud sane languide, si quod pericu-
 lum ceruicibus impendere sentiebant. Haec ad Ostendam decreta: ali-
 bi alia, quae pro tempore perpetua emendandae militiae cura dictabat.
 Nam quae omnium expeditionum sunt, abstineo dicere: multos ab ha-
 resi abductos; iurandi, peierandi, blasphemandi inolitam consuetudi-
 nem exstirpatam; eiectas pellices & scorta; licentiam militarem in pe-
 cuniis

cuniis extorquendis, in diripiendis rusticanorum bonis, repressam; extincta odia diffidentium, duella inter Principes quoque viros impedita; diligenter curatum, ne cui vniquam confitendi copia deesset; tuguria militum frequentata, & id genus sexcenta: quæ vno possum complecti verbo, si dixerò institui à nobis militem Christianum. At quanto id labore, quot curis vigiliisque, quo discriminum omnium, ipsiusque ad eò mortis contemptu impetrandum sit, facillè intelligit & solus, qui aliquando ingenium militare tractauit.

*Inducias
duodennales.*

Missio castrensis obretractationem patitur.

Aliqui apud Regem agunt, ut abrogentur in perpetuum.

Marchio Spinola ad Regem scribit pro seruanda Missione.

Rex perpetuam esse vult.

Annos iam supra viginti Castrensem hanc prouinciam pari operâ & operæ pretio, magnâ sui apud bonos commendatione, maiori apud Deum, quod speramus, merito Societas sustinebat; cum belli tædio hinc atque illinc respectari ad pacem ceptum, aut ad inducias certè, quas datis vtriusque oratoribus in duodennium confectas denique & proclamatas, ingenti Belgarum gaudio, ingenti patriæ bono, annus sæculi nonus felicibus auspiciis inuexit. Ergo vel exauctoratus miles, vel in statua dimissus. Ea occasio fuit, cur parum nostri amantibus hominibus, ac parum de Christianâ pietate sollicitis, visa sit nihil admodum necessaria Societatis opera in castris, quæ nulla iam essent; atque etiam bello post inducias reparato, posse castra Patribus carere ex Regis & publicæ rei bono. Hæc sæcum cogitantibus non veniebat in mentem, præfidiariis militibus etiam per induciarum tempus esse consulendum; ac si quam interim in partem miles Regius extra Belgium mitteretur, Patres vtique pro muneris sui ratione comituros: quod & factò fuisse opus postea dies ostendit. Verùm hæc eos animaduertere non sinebant vel parum æqua erga nos studia, vel in solas res humanas nimium intenta cogitatio sine curâ diuinorum. Quodcumque illud fuit, certè Regem frequentibus litteris interpellandum putarunt, monendumque, ex illo ære nobis numerato constari posse multorum militum stipendia, quorum scilicet necessarius in bello vsus, non item Patrum nuper à Parmensi Duce nouo inuento adscitorum, priuatæ magis beneuolentiæ, quam boni publici affectu. Sine his & pugnatum antea fuisse in Belgio, & extra illud nunc non infeliciter pugnari. Sed neque deesse Sacerdotes alios plerisque legionibus, quos Capellanos vocant. Adhæc satis instrui posse militem Christianis monitis quâ parte anni in hibernis agit: in campo non de rebus animi, sed de hoste victoriâque cogitandum. Huiuscemodi parum firmis rationibus fatigabant Regem; nec quies fuit, donec Marchio Spinola, supremus militiæ Imperator, quotidianus ipse idemque grauissimus actionum nostrarum testis, suam hac de re sententiam luculento scripto comprehensam transmisit Regi. Has vbi litteras accepit Rex, ex iisque didicit quanto suæ Maiestatis honore, quantâ ducum militumque gratiâ, & quod caput, animorum vtilitate adhuc in castris versata esset Societas, quantis se confecisset laboribus, quot periculis obiecisset solâ salutis alienæ causâ; hæc, inquam, Rex postquam indubitatâ Marchionis testificatione comperta habuit, indicto importunis monitoribus silentio, perpetuam Missionem esse voluit, deditque castrorum censoribus Præfectisque ærarij sui mandata, ne quid in posterum aduersus Patres, quorum operam

ram probatissimam haberet, querelarum admitterent; sed promptiores etiam exhinc essent in annuerandâ eleemosynâ sustentandis illis, quos nihilo sanè minùs quàm milites in bello viles ac necessarios censeret; quorumque laboribus & meritis certius, quàm militum armis, veniret speranda victoria. Hic fuis contra nos agendi fuit, verius contra Regem ipsum, contra Duces ac milites, contra salutem animorum. Quot enim millia sine Patribus perissent? quot regnassent scelera? quæ libidines, quæ furta, quæ rapinæ, qui tumultus, quæ seditiones? Odiosum sit suis singula exemplis comprobare; ac nihilominùs adeò manifesta sunt, vt nec inuidia negare possit.

Iam Regi satisfactum erat, cùm in milite fuit laborandum. Huic pessimus à nonnullis ingeneratus error, præteritorum meritorum induxit obliuionem, & ex amore odium detestationemque concitauit in Patres. Stipendiorum imperfecta solutio imputabatur Societati. Fama erat, sustentandæ Missioni nostræ partem bonam singulis militum detraxi. inuidiosum sanè commentum, in quo expugnando diu multumque desudatum. Plebeiis animis ac rudibus, quibus pecunia salute est potior, pertinaciter hæsit semel infixâ persuasio. Emerfit tamen aliquando veritas, & pristinam nobis beneuolentiam cùm scenore restituit. Vt enim lux post tenebras gratior, ita, posteaquam mendacium euauit, plerumque est amabilius innocentia. Ceterum induciæ, yti antea insinua-
bam, minimè otiosis Patribus actæ. Præter domesticam præfidiariorum culturam bis extra Belgium miles sequendus fuit Duce Marchione, qui nostram ab exercitu numquam patiebatur absentiam. Prima expeditio suscepta est anno sæculi quarto decimo: & prono cursu Aquisgranum, Wesalia, & quotquot circum oppida, in Cæsaris, cuius hæc auspiciis gerebantur, potestatem venère. Præter consuetos castrorum labores, ingens tunc bellum cum hæresi susceptum: Wesaliæ in primis, quam alteram Geneuam expurgare Patres summis viribus institerunt. Anno deinde sæculi vigesimo in Palatinatum ducturus Marchio, iterum Patres, veteri suo more, ad omnem fortunæ aleam assumpsit, ipsumque ante alios Thomam Saillium, emeritæ iam militiæ senem; cuius præcipuâ erat apud Tribunos & in omni exercitu auctoritas.

Sed post inducias, quæ finem suum habuere tertio Kalendas Maias millesimo sexcentesimo vigesimo primo, incredibile, quid castris Regiis profuerit Societas in hodiernum diem. Vix audiri cœperat tubarum ac tympanorum sonus, cùm Albertus Archidux, patriæ pater, quasi nollet induciis superesse, diem suum obiit, mœstissimis sanè Belgis, & ex pacifici Principis interitu præfagientibus ea mala, quibus hodieque implicantur. Inflauit Batauos mors Alberti; sed mox sensere viuere Isabellam; cuius fortissimæ Heroïnæ auspiciis illo ipso anno cinctum Iuliacum, & proximo incunte in potestatem redactum, docuit & post Albertum posse à feminâ hostes superari. Verùm rem nostram, non publicam, agamus, & more apum ex floribus mella legentium, fructus aliquos obiter ex pauculis expeditionibus delibemus. Anno sæculi vigesimo secundo tentare placuit Bergizomium in Brabantæ finibus urbem flumini impositam. Trimestre obsidium fuit. Paruus in principio

Apud militem confusur inuidia Missioni.

Missionis usum habuit etiam tempore induciarum.

Finis induciis moritur Albertus Archidux.

Insigne
facinus
P. Gu-
lielmi Bu-
uetij.

error, in fine maximus, desperato successu receptum imperavit. His castris egregiè probata militi, probata Ducibus, ipsique potissimum Marchioni Spinolæ Patrum virtus, nullos labores, nulla pericula reformidantium, vbi agebatur animarum salus. Munitiuncula erat, quam frequente incurso vexabat hostis, & nostri laborabant. Ed. submissus P. Gulielmus Buuetius addidit animos militi, & quâ sinebat Religiosa professio, præter Sacerdotis partes, etiam agebat Ducis. In ipso certaminis ardore lorica hostili cuniculo subuersa propugnantes ita nudauerat, vt hastis ferroque res cominus ageretur. Desperata loci defensio omnibus suadebat fugam. solus Sacerdos penè cum humo in sublime iactatus, amisso pileo, os vultumque puluerulentum detergens, *In hostem*, inquit, *in hostem*; simul iniectâ fugientibus manu, quâ verbis, quâ exemplo stitit militem, & in præsentem morte detinuit. Primus ipse sportulam congestâ humo refertam in hiatus intulit restaurandæ lorice: quo facto stimulauit atmatos, quibus iam pudor erat inermem non sequi. Momento rediit omnibus animus: restituta lorica est, reiectus hostis, seruata munitio. Interea totis iam castris fiebat rumor, dissiliente cuniculo abreptum Patrem, & terræ cineribus insepultum: alij hastâ ab irrupente hoste confossum memorabant. Iamque plorabatur, cum ecce tibi velut ab inferis emergens, vultum vestemque decoro puluere sordidus, cetera saluus atque illæsus, apparuit. Exceptus est omnium gratulatione plausuque, & multos per annos facinus illud imperatorium à Sacerdote patratum miles vniuersus sermone celebravit. Rex ipse, re cognitâ, admirabundus magnificis verbis extulit Patrem, suamque in nos benevolentiam auxit. Eum nobis virum præterita anni proximè superioris castra rapuerunt, quem omnes immortalæ, ac potissimum pauperes, voluissent. Miserias ille omnium complectebatur amplissimo charitatis sinu, verè inter illos misericordiæ viros recensendus, *quorum pietates non defuerunt*. Missionem gubernauerat annis multis singulari curâ prudentiâque, imis perinde ac summis charus. Exstinctum fleuit exercitus, Aula, Belgium. Ferdinandus ipse Princeps, qui viuentem præcipuè amabat, & in castris ad sacram Exomologesim adhibebat, impedito per morbum Reuerendissimo Patre Ioanne de S. Augustino, non semel publicè professus est, in Patre Buuetio multa Societatem, plura exercitum Regium amisisse. Verùm, vt vnde digressus est sermo redeat, quo tempore ad Bergizomium virtutem suam probabat Buuetius, illo ipso Petrus Eulartius, quem in Palatinatu nuper ad militis solatium reliquerat Marchio, reuertit in Belgium, non solo puluere, sed sanguine gloriosus. Mansfeldium Halberstadiumque, duas Germanici belli faces, omnia vastantes, suumque incendium inferre Belgio molientes, insequeretur Gonsaluus de Cordubâ, exercitate militiæ Imperator, incredibili vsus celeritate, donec hostem nactus stitit, & prælio decernere coëgit. Cruenta pugna fuit & diu anceps; animus vtriusque ferox; spes in morte, vel victoriâ. Hanc denique retulit Gonsaluus præcipuâ virtute Hispanorum. Hostilis peditatus magnam partem deletus: equitum duo millia cæsa, ceteri deserta pugna salutem inuenere. Inter præliandum emicuit intrepidus animus Eulartij,

Insignis
constantia
P. Petri
Eulartij.

lartij, & paucis imitanda constantia. Militibus inimixtus, intra tormentorum etiam minorum ictus discurrere, hortari ad agendum fortiter, faucios è pugnâ auferre, extrema salutis remedia impertire morientibus. quæ dum facit, plumbeâ glânde caput traicitur, maiori vulnere quàm periculo. Gena fœdè lacerata, excussi dentes, maxillæ os contractum, læsa vocis organa. Nec tamen pedem extulit campo, sed per strata humi cadavera, ad ferendam si qui viuerent opem, reptare perrexit, donec, confecto prælio, rediit ad suos, incertum alieno magis cruore sordidatus an suo. Mouit ea species viri commiserationem aliis: at ipse crassum aliquid & obscurum submurmurans veriùs quàm loquens, sese omnibus exhibebat gloriose purpuratum, gaudius pro Deo, proque Catholicorum militum salute, profudisse aliquid sanguinis, & vitam ipsam, si res ita ferret, profundere paratus.

Quid obsidio Bredana, quam annus sæculi vigesimus quartus inchoauit, quintus absoluit, quantam habuit laborum segetem, quantam periculorum! Vastissimo ambitu circumfidebatur ciuitas, leucatum omnino tredecim. Id omne spatium Patribus quotidie perambulandum. lenta oppugnatio erat, nullâ vi aut armis, sed solâ fame. Ipsorum nouem mensium opus fuit extorta deditio. Tota hiems traducta in castris: nunc cum frigore, nunc cum inediâ pugnatum: subinde subitâ aquarum eluione tuguriolum & supellex omnis fluitabat. Fuit, cum maioris tormenti globus ex vrbe excussus laceraret Sacellum in quo Patres diuina faciebant. Instabat etiam metus à vicinis Mauritij copiis, & ad conflictum res spectare videbatur. Itaque cum crucis signo præbebant Patres velitaturis, contemptâ hostilium pilarum grandine, & ante ipsam stabant aciem, quam oblato hosti prælio Spinola explicarat: sed Hollando animus defuit, subductisque in tutum copiis, urbem suam Comes Mauritius, ipsum vita ex mœrore destituit.

Hactenus belli post inducias redintegratio minimè nobis penitenda videri poterat, si fortune fotet constantia. At enim si constans sit, fortuna non sit. Conuerso ad Batauos vultu, partes nostras deferere visa, plus curarum nobis, plus difficultatis imposuit. Argento mari capto, belli neruum habuit Hollandia. Hinc Siluam ducis, ipsum Brabantie claustrum adhuc inexpugnabile, aggredi confidentia fuit. Hic ille est infelix annus supra vigesimum nonus, Religioni Catholicæ, Regi, bonis omnibus grauis, Societati etiam nostræ non vno in castris funere luctuosus: quem tamen annum, debellatis quasi Batauis, lætissimum patriæ fortuna promittebat. Transmisso Isalâ flumine (fossam Druianam vocant) florentissimi duo exercitus, Regius Cæsareusque, Velaniam occupabant. Actum erat, nî quorundam incuriâ (prò pudor!) Wesalia periisset: cuius vrbis iactura debilitauit nostrorum animos, hostium erexit ad constandum in Siluæ ducis obsidione, cuius solutionem iam imperarant Fœderati Ordines Auraco, moram aliquot horarum postulanti, intra quod tempus Wesaliam à suis occupandam sperabat. Ita duabus urbibus pariter amissis, geminum vulnus accepimus, præter datanum insignè copiarum annonæ penuriâ illatum. Milès non pugnâ faucius, quod expetebat, sed misero languore diffluens, vires Patrum, non animos superauit. Haud

*Patrum
charitas
erga mili-
tem agræ.*

*Mors
Hermannii
Hugonis.*

quaquam tamen à ferendâ ope cessatum, donec & nostros mali violentia prostravit. duo etiam immortui laboribus, & horum alter Hermannus Hugo, doctrinâ multisque dotibus clarus, in quo spes magnas amisit Prouincia: ipse tamen minimè plorandus, cui mors obtigit quantâuis vitæ diuturnitate gloriosior.

Nihilo ærumnarum minus habuit castrensis illa ad Traiectum statio, & ipsa infelix, anno trigésimo secundo, duce Marchione Santaerucio magnarum nuper classium aduersus Othomannos satis felici Imperatore; sed apud Belgas iniuriâne temporum, an locorum ignoratione, an quorundam etiam perfidiâ infortunato. Multorum dierum imbres, & annonæ grauitas, eos inuexere morbos, quibus nulla curatio par esse poterat. Bina ægrorum millia iacebant; nulli, præter nos, Medici, Pastores nulli. Itaque virtutem Patrum quamuis per se excitatam, ipsa tamen languentium multitudo acuebat, & pro stimulo erat extrema tot animorum corporumque necessitas. Omnes vitæ prodigi quidquid poterant virium impendere, non terreri fetore, non fordibus, non contagione. Pretium operæ fuit letalis morbus plerisque contractus, qui duorum placatus funere, ceteros ad salutem publicam viuere permisit. Hæc castra quoque nouis Christianæ pietatis institutis illustrata fecimus: inter quæ principem tenet locum erectio Sacelli noui in eâ militiæ parte, quæ Baroni Balanzonio parebat, supremo rei tormentariæ Præfecto; in eamque curam datus est è nostris perpetuus Sacerdos. Diuæ item Barbaræ, tormentorum Præsidi, Sodalitas instituta; quæ siue in castris, siue in hibernis, insigni virtutis lucet exemplo.

At, amisso Traiecto, nouus militiæ Gubernator Marchio Aytona, meritò Belgarum omnium amor, & spes ingens (si frui diutius licuisset) ne omnino clausum haberemus Mosam, sapientissimo consilio Rurmundam inter ac Traiectum, quâ D. Stephani insula porrigitur, validissimam arcem eduxerat, relicto ad defensionem copioso milite. Tres ad culturam & solatium Sacerdotes dati ex Castrensi numero. Atrox breuî pestilentia scedauit cælum, quam egesta ducendis aggeribus humus creasse ferebatur. Magna mortalium strages fuit: quibus dum Patres diurnam nocturnamque operam impendunt, lue & ipsi corripiuntur, & labores suos morte non ignobili coronant. Mox alij duo in exstinctorum submissi locum, in eandem successere fortunam.

*Multi
Patrum
peste ex-
stinguuntur.*

Hæc castrensiū Patrum vita est, si quis ignorat; aut fortè etiam arbitratur magna commoda latere. Illorum certè ineptissima opinio est, existimantium hanc à nobis Missionem suscipi non tam virtute, quàm humanâ aliquâ causâ: quod perinde est ac vecordes nos & amentes putare, qui nostrorum capitum pretio opes, famam, aut quid aliud nescio caducum emamus; quasi non satius fuerit extra Religionem viuere, quàm miserrimam illam seruire seruitutem. Quàm multis bono aut etiam magno genere natis castrorum sequendorum maximus fuit ardor, & in ipso ætatis florè amissa vitæ quibus, si suo iure inter homines viuere libuisset, nihil ad vitæ commoda, aut splendorem etiam, poterat deesse. At illi prudentes mundi huius asseclæ, quos ille vocat curuas in terram animas & cælestium inanes, numquam gustatâ virtute

te CHRISTI, suo sensu mortali metiuntur omnia; cumque ipsi nihil supra naturam sapiant, cetos quoque nihil plus sapere arbitrantur.

Reuertor in castra; quæ ut numquam difficiliora, ita nec sensibus fructuosiora quam postremis sex annis, ex quo Ferdinandus Austriacus Princeps Cardinalis pro fratre Philippo Rege Belgium gubernat. Adhuc feltos triumphos agebat patria, & Isabellæ Archiducis iacturam reddito sibi Austriaco sanguine leuius iam ferebat, cum ex improviso fœdissima procella turbauit gaudium, irrupentibus in fines nostros Gallis, quasi post extinctam Isabellam pacis leges & fœdera non valerent. Quid ageret vndique iam cinctum hoste Catholicum Belgium? Duos annos, trigessimum quintum & octauum, penè habuimus fatales. Prior hoc amplius periculi habuit, quod iam clades ad Namurcum accepta debilitabat omnium animos, malè ominantium de toto bello, auspiciis adeò infortunatis. Interea Bataui Gallis coniungebantur, & formidabilis exercitus in Brabantia viscera penetrabat. Captæ vrbes aliquot, Thenæ incensæ, obsessum Louanium, ager omnis ferro flammæque vastatus. vbique timor, trepidatio, fuga. actum de fidis Regi prouinciis diceret. Vicit omnia fortuna Ferdinandi, quam generosissimi Principis Thomæ à Sabaudia, & Marchionis Aytonæ prudentissima virtus adiuuabat. Cunctando, dum Cæsareus miles adueniret, restituta res, vterque hostis repulsus; &, quod prodigij simile, in ipsam Batauiam illata Regis signa, defixaque in Schenckiano. Incredibiles ea expeditio labores nostris Patribus attulit. Morborum multi, sed præcipuè dysenteria pestisque vastabant copias, tam Regias quam Cæsareas; ægrotantium cura omnis penes solam Societatem fuit ex Principis voluntate, qui præclaro exemplo apothecam suam patère voluit in vsum militis, & multo argento subuenit miserorum egestati, tantâ sollicitudine pietatis, ut mitteret in dies Emmanuelem Gusmanum eleemosynarum præfectum, qui sciscitaretur ex Patribus, satine ad ægrum militem iuuandum esset aris; ac, si non esset, continuò numeraret. Valuit Principis exemplum ad imitationem. Magnatum multi & Tribunorum diem sibi quisque fumbant in exercitum liberalitatis. Non rarò fuit, cum Patrum humeris offerrentur funera, Patrum manibus terræ mandarentur. subinde viginti amplius cadauera pariter in tumulum illata. Delectauit omnes quidem, sed vel maximè Principem, ea Societatis charitas. Sepè illam auditis magnificis commendare verbis, ac dicere, numquam sibi Patres istiusmodi visos. Sed neque is tum morbus magnis capitibus pepercit. Periere Dux Lermenfis, campi Magister Generalis; Grimberganus Comes, Principis Oeconomus; & dignus immortalitate Marchio Aytona, supremus armorum Gubernator: inter ipsas Patrum manus mortui omnes. Hæc prima castra sub Ferdinando Principe fuerunt.

Perfuncta tunc quidem ingenti periculo patria, haud sanè leuius anno post tertio incurrit, cum hinc Gallus Audomaropolim arctè circumvallaret, inde Batauus, Calloanâ arce interceptâ, planum iter haberet in Flandriam, ipsique adeò Antuerpiæ minaretur. Geminis castris diuisi Patres; pars in Artesiam, pars in Brabantiam profecti: vtrobique pretium operæ tulere; magna animorum emolumenta. Eorum maxi-

*Vltimo
sexennio
castra dif-
ficillima.*

*Ferdinan-
di Princi-
pis Cardi-
nalis egre-
gia pietas
erga mili-
tem ægrû.*

*Pietas in
castris ex-
celsa.*

*Sola Pa-
trum ca-
strensum
charitate
egris im-
pensâ, per-
tinax hæ-
reticus cõ-
uertitur.*

mè hortatu miles sibi vltro ieiunia & pia vota pro felici successu non semel imperavit. Ad Audomarum proposita sunt à Patribus Indulgentiæ (quas Missioni Sedes Apostolica concessit) in peditatu ad octiduum, quando in singulos propè dies, tametsi muniendis castris variè multumque distraherentur, facilè mille ad sacram mensam accubuerunt. Equitum deinde pietas per triduum inusitata fuit. Ad Calloam verò dies noctesque Patres militi adesse, in assultu cum primis in hostem pergere, cadentes suis brachiis excipere, vulnera obligare, postque arcem vi expugnatam, captiuis hostibus, qui ad tria millia abiectis armis sese dediderant, à victoris insolentiâ cauere, eorum leuandæ egestati stipem corrogare, animis ab hæresi conuertendis nulli industriæ parcere. Non pauci ex iis ad Fidem Catholicam Regisque militiam transferunt. In ceteris fuit pertinacior quidam: decumbebat ille cum sui similibus multis in Bethuniensi nosocomio; cumque Sacerdos noster pro more Catechumenos de credendis instrueret, Aufer, inquit, nobis sermonem istum, sine mori securos & suâ sorte contentos. Percunctante nostro, quid ei ad viuendum deesset, Stramen, inquit, quod iacenti in terrâ substernatur. Abit Pater, & quod potuit stramen, in humeros sublatum apportat, ægro sternit in lectum facenti, & præ animi acerbitate ne in gratiis quidem ponenti. Mox noster, Quid insuper tibi opus? Iusculo, inquit, è vino rubro & saccharo. laborabat scilicet acri dysenteria. Parat hoc quoque Sacerdos, & suâ manu ægro sumendum exhibet. Sumpto, iterum: Ergo & aliud est? Nihil, reponit ille, nisi vt mox Catholicus sim. fieri enim nequit, quin ea vera sit Fides, quæ suos his charitatis præceptis imbuit, nostri verò Ministri non sic agerent. Dixit, & serio conuersus ad Fidem Catholicam, post dies paucos, magno suo gaudio, omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus viuere desit. Ita solida virtus omni voce efficacius in animos etiam rebelles exercet imperium.

Sed finis aliquando sit, & semel omnia dicamus. Habet castrensis Missio cubationes humi, in cespite, sub dio; habet nocturnas vigiliis, famem, sitim, frigus, æstum; habet contagia à militaribus morbis, mille mortis pericula, mille mortes. Hæc stipendia meremus. Vtilitates autem, quæ ab hac Missioni veniunt militi, quis enumeret? sine numero reducuntur ad Fidem; sine numero à sceleribus vitæ militari propriis abstrahuntur. Quin hoc iam Patres industriâ & labore consecuti sunt, vt Christianæ pietatis exercitia haud minùs in castris inter armorum strepitus, quàm in quietis urbibus colantur & floreat. Neque in sola animarum auxilia, sed etiam corporum, charitas perfecta semet impendit. Hæc in ægrotis, hæc in vulneratis, hæc in mortuis materiam inuenit benè de militiâ merendi.

Nihil exemplis opus, quorum iam aliqua vidimus. Non præteribo tamen quod passim habitum ferè prodigiosum. Commissâ ad Malbodium cum Gallis pugnâ, cæsorum corpora nostri eduxerunt ex aquis, ex cæno & sordibus, iam contrita ab equitatu, & in sepulchrum Christiano ritu intulerunt. Mandauerant Præfecti, vt quæ cadavera propter ripam fluminis hinc & illinc temerè iacebant, ne humarentur, sed in vicinas aquas sine vlllo funeris solenni deuoluerentur. Patres contra niti,
locum

locum sepulturae idoneum designare, ipsi ligones arripere, terram effodere, corpora inferre, atque incitamento ceteris esse, ut in laboris pietatisque partem venirent. Bauaci iam triduum iacebat inhumatus miles, nec erat qui manum iam maturo cadaveri admouere sustineret. Patrum vnus suis ipse manibus sustulit, in cœmiterium deportauit, humum cruiuit, tumuloque ritè composuit. Emanauit largius hæc nostrorum charitas, permouitque militiæ Præfectos, ut mitterent de suis qui cœnmitones in latibus mortuos foras producerent, quibus nostri parem sepulturae honorem impertirentur. Ita tum Patres visi sopitam Tobiaem memoriam exsuscitare, non dissimili commendatione virtutis. Sed satis sit; nec enim singularia persequi aut voluntas mihi est, aut facultas. Hoc præcipue ago, ut Missio ardua intelligatur, atque ex re Catholicæ Religionis, Regisque Catholici, cuius sententiæ tot producere testes possim, quot Belgij Principes, quot Duces militiæ fuere. Marchio Aytona in Concilio militari, cum multa multi de Batavis memorarent, alius promptam stipendiorum solutionem, alius annonæ militaris curam, alius industriam celeritatemque; ipse ad extremum, Vtut cetera se habeant, inquit, vno tamen superabuntur, Missione castrensi, ob quam vel solam nostra Catholicorum arma fortunabit Deus. Sed non appello vitâ functos. Vnum te instar omnium testor, qui nunc imperas, Ferdinande Austriacæ; tuis ipse oculis labores nostros, & laborum fructus exploratos habes. Tuum de nobis testimonium, an præconium, iam orbis audiuit. Quin etiam grates (quod vix dici modestia nostra sinit) grates, inquam, de præstitâ in castris operâ dignatus agere coram Nobilitate, coram Tribunis & milite, quantum Patribus tribuisti honoris, tantum & stimuli ad difficultates exhauriendas, ad superanda pericula, ad mortem ipsam, si ex tuo, ex Regis, ex Religionis vsu erit, opetendam addidisti. Nunc à castris ad naues transeamus.

Post terras ipsa quoque maria inuasit immensus proximis iuuandi ardor, instituto haud sanè nouo: nam Iacobus Lainius, qui post Ignatium Præpositus Generalis fuit, à Ioanne Vegâ Siciliae Prorege in Africanam expeditionem inuitatus, ut classi præsidio esset, mare conscendit cum socio Martino à Cornozâ, animique sui excelssitate inter omnes terrores inuictam tunc maximè probauit, cum, furente tempestate, abiectis animis æquè miles ac nauta, vel attoniti hærerent metu, vel laments cuncta miserent. Lainius enim sui similem animum retinuit, conscius sibi nauigationem illam solâ charitate susceptam; & altiori quodam spiritu afflatus, incolumitatem, uti euenit, cunctis constanter & magnâ voce denuntiauit. Anno insequente, qui fuit sæculi superioris quinquagesimus primus, cum ingens Turcarum classis mare Tyrrenum ingressa, incertum quam in partem effusura tempestatem, tamquam nubes horrida latè omnibus minaretur; Vega Prorex, festinatâ diligentia, classem & ipse magnam instruxit barbaris obuiendam. In hanc expeditionem, ne tot militum vectorumque animæ Sacerdotis auxilio destitutæ in discrimen darentur, vltro sese obtulit Proregi Hieronymus Natalis, ac Prætoriam Antonij Auria, Isidoro Bellinò comite, conscendit. Philosophiam Isidorus tunc Messanæ docebat; sed ex illo puluere academico, in

Ferdinandi Principis Cardinalis iudicium de Missione.

MISSIO NAVALIS.

Societas à sui initio classes commutata est. Hist. Soc. p. 1. lib. 10.

Hist. Soc. p. 1. lib. 12.

âquas productus, nobiliorem adeptus est palmam. Nam cum ad Lo-
padusam insulam venisset classis (ea inter Melitam & Aphrodisium
iacet) fecunda adeo tempestas exstitit, vt è quindecim triremibus octo
haurirentur, in hisque Prætoria. Natalis quamuis natandi imperitus, &
vsque ad vltimum in mediâ morte pro animarum charitate moratus,
non sine peculiari Numinis tutelâ, nescio quo arrepto fune, saluus euasit.
At Isidoro idem tentanti brachium allisa ad saxum triremis interceptum
abscidit, sic vt modicâ cute penderet; qui diu cum irato luctatus mari,
in triremem tandem rursus receptus, nihil prætermisit, quod non solum
optimum Religiosum, sed fortissimum etiam deceret virum; non modò
vincens dolorem, sed & constantissimè quæ eo articulo opus erat peri-
clitantibus clamans, quoad solutâ nauis, & haustâ fluctibus, ipse cum
quamplurimis perit.

Hist. Soc.
p. 2. lib. 4.

Eiusdem sæculi anno sexagesimo Ioannes Cerda Dux Methymnæ,
tunc Siciliæ Prorex, Tripolim Africæ Militiæ S. Ioannis aliquot ante
annis ereptam valida classe tentaturus, Socios postulauit iuuantis clas-
sariis. Dati sex strenui & laborum apprimè patientes viri: quorum
vnus fuit Antonius Vinckius Belga, tum Rector Collegij Catanensis,
postea Treuirensis Collegij conditor, primusque Rhenanæ Prouinciæ
Præfectus. At memorabile tunc Deus suæ erga Socios curæ exemplum
dedit, nam dum aduehitur classis Turcica, præliumque committitur in
quò infeliciter pugnatum à Christianis, omnes de Societate in onera-
riam, in quam contulerant ægrotos, recipiunt sese: iamque Nauarchus
rem Christianorum afflictam videns, deditionem parabat, nisi à Cano-
nico quodam, & sex nostris, ac prætereà duobus Capuccinis, prohibe-
retur. Itaque ad horas duas pugnatum aduersus septem barbaras trire-
mes, quæ circumuallabant onerariam, cum repente nouem aliæ accur-
runt, multiplicantque certamen, mox & vndecim, inter quas eminenti-
or aliqua princeps vniuersæ classis credita est. Igitur septem ac viginti
armis ac pugnatoribus instructissimæ triremes, eæque victrices, nauim
vnicam præsidij vacuam impetebant. Horas propè sex pugna tenuit,
non ausis Turcis cominus onerariam aggredi, in eamque transcendere,
insidiarum metu. cum enim ferè nemo in nauis appareret, egregieque in-
terim propugnaretur, magnam aliquam abditam ibi esse militum ma-
num suspicio erat. Hoc hostium errore, ac prætereà vnius de Societate
strenuissimi hominis, & talium non in experti industriâ, sed potissimum
manifestâ Dei ope, nauis in Siciliam euasit; quam non suam esse
iam solebat dicere Nauarchus, sed Patrum, quibus eam Deus aperte
donasset.

Non rarò & aliàs, nec vno in Regno, ad certam expeditionem Socie-
tas nauigauit; ac tunc celeberrimè, cum illam ingentem Philippi Se-
cundi Hispaniarum Regis in Anglos destinatam classem tempestas in-
expectata dissipauit. Ex decem Patribus in militis solatium classi im-
positis, duos, vti supra memorabam, Flandricum littus excepit, octo
fluctibus hausti periere.

Causa &
origo Mis-
sionis na-
ualis.

At nusquam terrarum, præterquam in Belgio, perfecta & constans
Missio naualis fuit; nec verò vsquam par causa postulauit. Nam Flan-
drie

diæ oras portusque perpetuâ ferè obfidiõne claudit Batavus numero nauium ferox; vnde noftris egressus ingreffusque vi & fanguine quaritur. Prò, quantum cruoris Belgico mari fufum; & nî pax interuenerit, fundendum! Interea epibatis par periculo feuritas, nec vitæ mortisque diftinctio. Itaque confcendebant, nullâ falutis curâ, peccatis graues; & qui tot mortalium inuigilaret faluti, vnicus Sacerdos erat Hifpanus Capellani Maioris nomine: idemque contentus terrâ iuuare fuos, abftinebat mari; fi tamen iuuare poterat, quem neque intelligebant noftrates nauata, nec ipfe nauatas. Obiuit hic diem fuum Dunkercæ anno fæculi XXIII, inque defuncti locum quærebatür alius: quâ occasione ceoptum de Societate agi apud Marchionem Spinolam, Supremum tunc Regiæ militiæ terrâ marique Præfectum. Is ad Ifabellam Archiducem retulit, quæ pro fuâ pietate tot animarum miferata perniciem, & præclare confcicia quos labores in castris Regiis exantlaret Societas, ne quid folatij minus haberet claffis, eam quoque curam nobis folemi diplomate demandauit tertio Idus Nouembres M. DC. XXIII. Arduum fanè opus, neque paffim omnibus fuftinendum, fed quibus & animus & vires maximis ærumnis parës. Primum ipfa folitudo grauis eft, nullo comite Religiofo, nedum Sacerdote, à quo & honeftæ conuerfationis vsum, & in periculis ac morte beneficium factæ abfolutionis accipiant. Quamquam enim perfpectæ virtutis viri funt, ac Dei quâ timore quâ amore confixi, quotquot in eam fortunam fe dant, vt minimè timendum fit ne grauiori aliquâ noxâ implicentur; tamen quis vel fanctiffimus, dum mortem ante oculos verfari videt, non fumme optet præfentiam Sacerdotis, à quo & fupremis muniatur Sacramentis, & ad Christianam in vltimâ illâ luctâ constantiam animetur? Deinde nauatarum militumque colluuiës quotidie fuftinenda eft; quorum fermo, nî prohibeantur, fæces, iuramenta, periuria; quibus aut ægris inualetudine, aut prælio fauciatis feruili more miniftrandum: cuius miniftrij præmium eft frequens ex contagione morbus, & fæpè mortalis; quo terni aliquando Sacerdotes, vnicâ nauigatione correpti exftinctique, fuum in mari tumulum inuenere. Prætermitto marinam naufeam, infullos cibos, potum deprauatum, infomnes noctes, vefte immutatam, arctum olidumque ergaftulum verius quàm cubile, perpetuum ab hoftibus & tempeftatibus periculum; quandoque & letum, vel ex vulnere vel naufragio crudeliter oppetendum; denique, vt abfint cetera, tam diurtumam in magnis frigoribus, ventis, imbribus, folo, mari & aère iactationem.

Quis huc hominem guffus rapiat, aut quæ voluptas? folus iuuantium animarum ardor hoc potest, qui & fenes ad hanc prouinciam expetendam incitauit. Gulielmo Hercano (vt alios taceam plusquam sexagenarios & infigni canitie venerabiles) poftquam Religiofæ vitæ quinquagenarium iamdiu celebraffer, ea corporis animique alacritas fuit, vt magno ambitu petitam Miffionem impetrarit, tam multis etiam iuuenibus formidatam. Fuere qui Deo iuratâ fide vitam omnem fuam huic muneri confecrarunt. nimirum robufta Societatis charitas adeo non circumfpicit fugam, vt perpetuo voti nexu, ne pedem referre poffit,

Quam fit
ardua hec
Miffio:

& tamen
multis au-
de expeti-
tur.

fit, semet ipsa lubens volensque adstringat, & generosam sibi ex merâ virtute necessitatem impotuit latetur. Operene pretium, inquis, his incommodis, periculis, cladibus obicere tam præstantes animas, vitæque in annos plurimos propagandæ tam leuim ducere iacturam? nimirum illud postulas, vt quo fructu nauigetur exponam.

*Fructus
Missionis:*

Ducentorum circiter capitum sunt nauigia, quæ Patres conscendunt, insignis animarum manipulus; quarum vel vni benè impenditur sanguis, quando hoc pretio CHRISTVS ipse Dominus singulas æstimauit. At quia Sacerdotum numerus, cum magnæ classes sunt, non semper nauibus æquatur, in duas ac plures Pastor vnus operam extendit suam; ex aliâ in aliâ quotidie, quamdiu tempestate non dissipantur, transuehens scapharum beneficio. Prima cura, prohibere flagitium; altera, promouere pietatem. Erant nauigia, priusquam nauigaret Societas, ferarum verius quàm hominum receptacula. Diu noctuque sermo impurus & impius, iurandi peierandique par licentia, rixæ, pugnæ, turpitudines; & quidquid sine lege, sine moderatore, nullo pudoris aut verecundiæ freno, audere solet vita inculta & pænè barbara. Hanc tantam oris proteruiam morumque dissolutionem cohibere, & inueteratam inolitamque peccandi consuetudinem radicitus extirpare noster labor est, quæ reprehensionibus, quæ blanditiis, quæ auctoritate, quæ prece, & quibus quibus emendatio speratur modis. Post scelera expugnata, ad Christianæ pietatis exercitamenta in morem inducenda conuertimur. Itaque per dies singulos matutinæ vespertinæque preces in commune recitantur, præeunte in verba Sacerdote: de diuinis rebus sermo instituitur stato tempore: ad expiandos confessione animos sæpius inuitantur: quotidie, nisi iratus prohibeat Oceanus, Missæ sacrificio interfunt; & vnicâ in naui quandoque ad sacrum epulum centeni pariter accedunt. Templum, non nauem, dices. Quid grassantibus, quod sæpè fit, morbis? Sacerdos ad patientiam componit animos, in spem erigit iacentes, afflictos solatur, periclitantes extremis munit Sacramentis, adstitit morientibus, curat funera, nec sine ritu & piis precationibus in Oceano sepelit; vt iam nautis longè sit ad salutem tutius mari, quàm terrâ, mori. Sed nihil omnium est, quo magis capiatur illud hominum genus, quàm impensâ ægrotantium corporibus charitate. Nauarchorum vnus, amisso Sacerdote quicum frequens nauigarat, inter alia præconia, Si Rex, inquit, stipendium mihi decuplum annumerare promiserit, non inducar tamen vt ægrotantibus seruitia præstem, ad quæ se toties abiecit Pater, cuius viri vitam vel filij mei morte serio redemptam velim. Hæc ille vero dolore, & illacrymans memorabat.

*in tempe-
staribus &
naufragiis.*

Verùm vtilior numquam Sacerdotis apparet opera, quàm vbi aut prælio aut tempestate res in discrimen adducitur. Tum ante omnia, vt suis animis pro se quisque consulant, procuratur; tum pia concipiuntur vota, si salui & incolumes euaserint, visitandi Virginem quæ in æde nostrâ Dunkercanâ miraculis claret, ibique sumendi reuerenter sacrosanctam Eucharistiam. Biennium necdum euolutum est, cum ad Hollandiæ oram, quæ scissis littoribus irrumpens Oceanus pontum Australem facit, Regiam nauim in scopulos furibundus Aquilo impegit.

Cæca

Cæca nox erat, horribilis ventorum & fluctuum ululatus. Frustrâ remi, vela, anchoræ, virorum labor sudorque. Desperatâ nauis, ingens omniuin comploratio. Sacerdos noster Cornelius Siluius, florenti ætate iuuenis, & inalluetus mari, erectum excelsumque animum tenuit inter tot tristia serenus: Non lamenta, inquit, non lacrymas postulat hoc tempus, viri, præterquam animi dolentis indices, & commissa flagitia detestantis. Nunc virtute opus, & illis animis quos toties inter tot pericula gessistis. Moriendum est; sed eâ lege vivebatis. Moriendum hodie; quid refert hodierno, an crastino? Moriendum in mari, facilis iactura sepulcri, dummodò animus suam patriam inueniat. Quid? potestne maius vobis morituris euenire solatium quam præsentia Sacerdotis? Si abesset hic casus, viveretis aliquantò quidem diutiùs; sed, mihi credite, infelicis fortasse moreremini. Præferte, si Christiani estis, & si meliorem expectatis vitam, præferte animorum vestrorum salutem breui huius lucis vsuræ; & aliquando vos ad abitum comparate. Hac oratione animatos audit consistentes ordine singulos. Numquam sincerior accusatio, aut tristitia verior fuit. Omnibus ritè expiatis, ipse calicem sacrum fune sibi alligat: tum crucem osculatus, præsentè animo, dat singulis osculandam, hilari nunquamque voce compellans in tristissimo elementorum fremitu. neque cessauit per transtra discurrere, donec, superurgente fluctu, præfens aderat exitium. Iam crure, iam umbilico tenus assurrexerant aquæ, paratis ad natandum, quibus ars erat, qualicumque spe in tantis procellarum furis, brumali nocturnoque cælo, ceteris certam expectantibus mortem. At Pater singulos obtestabatur, vt, si qui euaderent, vbi Dunkercam attingissent, illic Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta fusciperent in æde nostrâ: quod iurati omnes Deo & Virgini Deiparenti promissere. Horas plus quatuor tenuit ille horror ex præsentè mortis imagine, donec dehiscens nauis omnes destituit. Pauculos ex tanto numero tabulâ & arte adiutos, an casu potius? littus excepit; ceteros mare, & cum his nostrum dñi cum fluctibus luctantem non mortis metu, sed morientium curâ, quos ad vltimum animatos cælo præmittere volebat felix animarum in morte piscator. At illi pauculi, quos fortuna seruauit, Dunkercam reuersi, virtutem Patris, & quo ille studio tot mortalium saluti consuluisset, passim cum multis lacrymis commemorabant. Exiguusne igitur videri cuiuspiam potest Missionis fructus, quando vnicus Sacerdos vno tempore centum triginta & plures mortales ritè expiatis secum inuexit cælo; qui fortè omnes, certè plerique, æternum perierant, si Sacerdote caruissent?

At etiam opportuniorem Missionis vsus in præliis, quæ mari atrocissima geruntur, deprehendere licebit. & in hunc finem præcipuè nauigamus. Nam si vllò vnquam tempore, tunc profectò periclitatur classiariorum salus. Neque enim de componendis animi rationibus quisquam in illo tumultu ac furore inter vulnera & cædes cogitationem fusciperet, nisi adesset noster ille monitor, qui vicino periculo interiorum singulis aurem vellicaret. Itaque, cum pugnandum est, maximus fit animarum quæstus; totisque viribus in hoc connitimur, vt qui patriæ, Regi, Deo cadentes mortalem vitam amittunt, inueniant immortalem.

*Insigne
nauis-
gum.*

*Fructus
Missionis
in præliis.*

talem : Quid enim tristius (& tamen quid prouum magis?) quam si miserima illa turba, pro suorum laborum, miseriarum, vulnerum præmio, nihil referat præter geminam mortem, corporum & animorum? Ad hæc ingens accedit pugnaturis animus ex præsentia Sacerdotis; postque scelerum expiationem, conscientia sua plus quam triplici ære circa pectus armati, nihil non audent, tantò iam hosti formidabiliores, quanto maior est fiducia bene moriendi. Sed enim quò id fructuosius, hoc & periculosius à nobis geri nemo non videt. Nullus, hinc timido locus est aut ignauo: latissimi pectoris viros & vitæ suæ prodigos hoc tempus postulat, qui non modò ipsi conspectâ morte non paueant, sed neque alios pauere patiantur. Tales sanè adhuc sese nostri probauere, quorum nonnulli & sanguine obsignarunt virtutem suam. Fidem faciat vnica expeditio, suscepta ipso fere Missionis exordio anno M. DC. XXIV. sitque imago ceterarum. Didacus Ludouicus de Oliuerâ, iussu Regio, septem nauium classem Dunkercâ trahebat in Hispaniam, vehendo militi ad recuperandam Brasilorum Bayam Batavis occupatam. Hanc classem adhuc stantem in Mardicano portu, ventosque captantem, bellicæ Hollandorum clauseram sex ac decem. Afflante tandem expectato Euro, sub horam noctis decimam soluitur, spe hostis per tenebras fallendi. At spem bonam sinister fefellit euentus. Nam nauium vna vado adherescens, dum expedire se tentat, prolato lumine hostem admonuit; qui mox, practicis anchoranis funibus, in nostras ferebatur, parum nociturus constante vento qui vela vehementer impulerat. Sed hic primùm ex acri placidus, mox etiam fit nullus; ab hoste coniuratum, nobisque perfidum diceret. Ergo vbi tormentorum vsus esse cœpit, horrendo per noctem tonitru resonare maria, & fulminibus coruscare. Iamque pugnando nocti iunxerat diem, & vix vllò motu nauigia natabant: hinc pugna crudelior, sed impari Marte, cum hinc sedecim, inde naues quinque pugnarent. Prætoria nostra iam laborabat; quam suorum obiectu laterum defendens altera tormentis hostilibus fœdè laceratur: sustinuit tamen impetum sanè diu, nec inulta, donec per lacera vndique latera totum hausit Oceanum. Antequam mergeretur, aduecta est Subprætoria, cui nomen erat Ignatio, exceptura scilicet quibus animus viretque ad transfiliendum erant. plurimi semel iterumque ad nauigantem saltu tenere. Quærebatur ad salutem Sacerdos noster, quem apud vulneratos ignarum periculi securumque reperiunt, magnisque vocibus prodire quantocyus iubent, ac deserere, quorum corporibus iam prodesse nequeat, animis consulisset. Prodit senex spectabili canitie, sauciorum tabo vestem & ora fœdatus, nocturno diurnoque fractus labore; iamque in fundum abeunte nauigio, non tam transfilit quam in mare se dat: cadentem alter è nostris, quem Ignatius vehebat, longo fune pendens arripit, extractumque è mortis faucibus in vitâ locat. At classarij, desperato in Hispaniam cursu, respicere Angliam, eò velis remisque contendere, pugnam fugamque sociantes; donec sub noctem, post nouemdecim horarum atrocissimam plano mari dimicationem, asylo defensos infestare hostis desit: sed non deseruit. Iactis & ipse anchoris, quartas suas singulis nostris ad custodiam apponit; ausus quoque, post paucos

Insigne
prætorium
nauale.

paucos dies, composito ad id astu postulare traditionem. Fingebar mandatum aggrediendi. Sustulerat anchoras, vela explicarat, machinas expediuerat. Dedentibus spondet litus Gallicanum; recusantibus interitum minatur. Oliuera Prator haudquaquam exterritus minis, respondet sibi quoque à suo Rege mandatum tutari classem vel sanguine & vitâ: simul iubet expediri ad pugnam omnia: & expedita iam erant; sed quieuit hostis; Dunkercanis animis dedecus proposuisse contentus. Quinque ipsos menses ea tenuit obsidio, Pratore interea in Hispaniam profecto, classe alteri traditâ, nempe quæ iam Belgis Hispanisque desperata habebatur, nâ Iacobus Collartius arte adiuuans fugam, ceteris princeps ad audendum foret. Mutarant sæpius in statione locum, fixis alibi anchoris, quas diurna fluctuum ventorumque vis à solido & fido vado sensim in periculum abstraherat. Initio cuncta hosti suspecta. Motu nostrorum leuissimo ad arma clamabat. Post vsu doctus motum necessitate fieri, negligentius agebat, & propè nullâ suspitione. Tristis tum quoque & vsitato maior in stationem incubuerat tempestas, multis nauium, quæ ad ducentas in anchoris stabant, vado illis haustisque, ceteris miserè quassatis. Quin & vix dato respirandi spatio altera haud sanè mitior minabatur. Ergo ad suum quemque nauigium cura conuertit. Quâ Collartius occasione solerter vtens, sublatis de more anchoras figit alibi, moxque iterum attollens tamquam non adhærent, varium simulabat errorem; donec dilapsâ longius nauem maturam videns, demittit repente vela, vento arti obsecundante vitur; extra stationem euolat, relictis post terga Batauis insultans, ipsoque die in portum nauem appellit saluam, pari ciuium admiratione plausuque. Vnius fuga commouit omnium animos, hostium ad vigilantiam, nostrorum ad consilia & artes. Conueniunt in Prætoriam Præfecti, aleam tentare decernunt. Mature consultatur de modo. Visum per tenebras vela sic componere, vt funiculis aliquot dilectis repente caderent; tum tormentis vnâ omnibus quatere hostilem classem, disposito cum bombardis milite machinas hostium obseruatur. Audax facinus, sed necessarium sperantibus libertatem. Dum hæc Regij moliantur, Batauis, geminatis excubiis, vigil ringebatur Collartij fugâ, & exprobrabat ignauiam: quo probro nihil indignius ferentes Dunkercani, patriæ virtutis memores, discriminis in quo versarentur obliti, iureiurando appromittunt, nequaquam se nisi facto prius iudicio abituros: & sterere promissis. Nocte pugnam antegressâ, à Sacerdotibus nostris expiati omnes animati que. eratque tunc vnâ omnium vox: Hodie apud ciues aut apud Cælites cœnabimus. Iamque signum dabat Prætoria: momento vela cadunt, reboant tormenta; & vt indolem agnoscas, elatâ voce hostem ex fide admonent, & conuicio prouocant ad sequendum. Tres quidem feliciter, quamuis non sine multo sanguine, euadunt. At Prætoria quæ dux esse debuerat, aliquamdiu hæsit, neque excussit tormenta in tempore; quâ causâ segnior, incertum. Ergo ab hoste præuenta, dirissimè quatitur; neque tum se illa defendit, mutato nempe consilio præsidium à loco sperans. Sed neque retardabat Batauum reuerentiâ stationis, nec Anglo curæ erat,

erat, tametsi naues in tutelam haberet armatas. Tum enim uerò inflammatus furore Prætorix Præfectus natione Hispanus, tormentis omnibus impotenter exoneratis, nauem in medios agit hostes, non impunè periturus. Miserrima hinc rerum facies, nisi pugnae ardor sensum miserationis auferret. His modicâ è cute pendeabant auulsa brachia; illis discerpto ventre ilia fluebant. Alij cruribus minores, alij humeros & terga traiecti, miserabili spectaculo laceros trahebant artus, & quâ poterant reptabant semiuui: quos omnes Sacerdos noster sinu charitatis amplexus fouebat, animabat, expiabat. Inter hæc ipsi Præfecto executitur oculus, non animus, qui & creuit à vulnere. Accurrenti enim in auxilium Patri nostro Francisco Braye, Nihil hoc quidem, inquit; simul strophio sanguinem, ipsumque oculum sequentem abstergens, redibat in prælium metuendus, cum fatalis aduolat globus, & medium ipsum vnâ cum Sacerdote nostro discerpit: quo casu amentes reliqui ad hostilem Prætoriam applicant, mediâque in pugna casu dubium an manu ignis puluerem corripit; mox nauigium vi maximâ & horribili fragore disiliens eadem secum ruinâ hostilem Prætoriam inuoluit. Paucos in sublime excussos sine graui damno excepit mare, quos prehensâ tabula littori dedit, testes rei gestæ oculos.

*Pater glo-
bo discer-
pitur.*

Poterat hic casus in ipso Missionis tirocinio terrere Socios, & auertere à mari; at vsque eò non terruit, nedum auerit, vt numerum auxerit animosque, & uitæ mors multorum virtutem studio gloriose æmulationis accenderit. Haud enim diu post, alio conflictu, Sacerdotem nostrum nauticos animantem pars trabis tormento auulsa de nauigij foris præcipitem, grauissimo in caput dato vulnere, deiecit. Ille casu aliquamdiu iacuit exanimis; sed ubi primùm sibi redditus est, è vestigio ad præliantes redit, partesque suas pergit implere tantâ contentione virium, vt impar labori, & verò vulnere quod acceperat succumbens, inter manus fuerit auferendus. Huiusmodi multa commemorare quid attinet, quando fama publica clamat, quoties pugnatum est (pugnatur autem nauigatione qualibet) Patres nostros vulnere suorum mortisque contemptu dedisse classariis exemplum, pro Deo, Rege, patriâ standi fortiter & cadendi?

Hanc Missio Naualis palæstram habet, in quam se dare amentis sit, nisi ad quæstum animarum. Quod enim præmium humanum laboribus illis periculisque par? aut quæ mortalis merces sanguini vitæque nostræ appendi ex æquo potest? Sed à mari in portum inuehamur, hinc quoque visuri fructus vberrimos Missionis. Quamquam est aliquid adhuc in mari minimè tacendum, quod Societas nauigans persèpe proficit & hostibus. Nam cum quotidie in Dunkercanorum potestatem veniant prædæ vi aut metu subactæ, ex captiuis plurimi salutem suam Patribus debent. Quo tempore lex talionis (dura quidem, sed necessaria, quippe quam hostes expresserant præeundo) præcipitati iubeat quotquot Bataui caperentur; fuit aliquando senex, quem dandum in fluctus Sacerdos noster ab hæresi ad veram Fidem reducere laborabat. Quod ubi frustra aliquamdiu tentari Nauarchus, animaduertit, sine morâ proijci obstinatum iubet. Longo post tempore vox ab imo au-
ditur

*Insignis
conuerso
cuiusdam
hæretici.*

ditur mari misericordiam implorans. Mirati nauæ, despiciunt è puppi; senem illum vident, quo nescio fune, quem cadens apprehenderat, pendentem. in præceptis illicò deturbare nituntur. At ille per sacra omnia orare tantisper vitæ gratiam, donec, ciuratâ hæresi, expiatisque apud Patrem noxis, cum Deo Ecclesiâque reconciliaretur; furdus ad ista nauis, & indignatis prætextu bono versutam senem moras querere, ac sperare vitam nullis precibus concedendam. Audiebat hæc Pater, & prope aduolans impetrat homini breuis temporis beneficium: Extrahitur tremebundus: per horas aliquot instituitur Orthodoxâ Fide: multis cum lacrymis de vniuersâ vitâ confitetur. Tum demum Sacerdos senem miseratus, fit Nauarcho supplex pro vnius vitâ. Negat ille, sui capitis periculum allegans; & erat sanè Principis capitale mandatum. Horum contentionem diremit ipse pro quo orabatur, & Patre precibus superfedere iusso, iam nihil motor, inquit, postquam sum Catholicus & ritè expiatus. Vos imperata facite, & projicite paratum. Ita sui securus, haud obscuro salutis omine, præcipitatus interiit; felix suo malo: perierat enim, nisi periisset. Post senem haud tacendus septennis puer, quem Batavici nauigij Præfectus à teneris assuefaciendum mari contulerat. Ortâ cum Dunkercanis dimicatione, dormientis pueri latus adlambebat globus, cuius stridore excitatus timuit, & arctius stragulis se inuoluit. Verùm, vt erat ætas immatura intelligendo periculo, ad somnum denuò sese componebat. Sed mox accepto in crure vulnere, miserabili clamore vulnerauit aures, magisque animum Præfecti: quo adhibente solatia, alter subito globus furam alteram aufert. cuius spectaculi dolore amens Nauarchus, militum vni funem incendiarium eripit, in carinam penetrat, flammam pulueri iniicit: nauis horribili tumultu concussa distrumpitur. Reliquis pereuntibus, vnicus ille puer in aëra iactatus primùm, deinde fluctibus receptus, tabellam fortè aliquam arripuit, seseque sustinuit tam diu, donec Dunkercanus scapham expedit, paruulum fluctuantem & grauius sauciatum extraheret, non sine manifesto Numinis beneficio. Nam puer ille à Sacerdote nostro salutaribus aquis tinctus, si fortè non esset, deinde aduectus Dunkercam, in Orthodoxâ Fide feliciter adoleuit.

*Mira Dei
erga puerum
semprem
providentiam.*

Sed epibatis nostris quid Patres terrâ profint, videamus. Ac Dunkercæ quidem, præter assiduam animorum curam hoc in primis agitur, vt nemo conscendat, nisi munitus sanctissimis Sacramentis. Anualuerat perniciosissima opinio, timiditatis indicium esse, sub nauigandi tempus confiteri. Hac imbuti persuasionem conscendebant passim peccatis graues, curam salutis vincente probri istius metu. Hic erat fraudulentissimi satanæ laqueus, quo innumerabiles animas implicabat: sed aliquando contutus est labore Patrum, & errori veritas substituta. Generosi animi indicium, ac deliberati etiam pugnando occumbere, nunc habetur præmissa confessio: quam si qui negligant, non minus probrum, quam antea si facerent, reputatur. Quid vbi in alienum aliquem portum, siue consultò, siue acti tempestate, inuehuntur? regi suo semper inuigilat Pastor, auertit mala, commodis studet quæ corporum, quæ animorum. Passagij apud Cantabros hæsit aliquando nauis, Regiosque

*Quid terrâ
prospice
nauis
Missio
naualis.*

Summe

M m m m

interim

interim classarios populabantur morbi. Noster humeris suis subuectus in nosocomium longo itinere deportauit, perque vicina loca conquiescit stipem, & quæ valetudini reuocanda seruebant, tam admirabili Christianæ pietatis exemplo, vt obstupescens Cantabria nimis magno nomine Patrem illum Apostolum predicaret. Similia alibi studia ceterorum. Quod si & in hostilem terram casus aliquis sinister impulerit, ne tum quidem suis deest Sacerdos; quandoque est & hostibus salutaris. Annis abhinc aliquot pacè ruptâ cum Anglis hostiliter agebatur. Subinde duos è nostris naufragos inimicum littus excepit, deinde carcer diuturnus ac squallidus, tunc etiam haud parum fructuosus. Nam & suis in eadem captiuitate solatio præsidioque erant, & Anglorum aliquibus salutem. Constat quosdam verâ istic imbutos Fide. Neq̃ semel de Religione disputatum cum successu & famâ. Quin & Patrum alteri opima Sacerdotia & nobilem Episcopatum hæresis offerebat, de mens quæ à tali pectore perfidiam speraret. Nec minorem alij, quos Batavia captiuos habuit, inter vincula probauere virtutem. Carolus Porretius, laceratâ vndique & subfidente iam nauis, ab hostibus in spem lytri seruatus, Vlissinganum carcerem multo facinore præclaro, atque ipsâ solenni quatuor votorum professione nobilitauit. Excepta ea est à Sacerdote nostro dissimulanter ingresso: testes fuere captiui. Animam ille suam nuper posuit pro suis in Hispaniâ, contracto ab epibæis morbo, quam per vulnera profundere maluisset. Nec solus iuit ad præmium: duos præterea Sacerdotes eadem expeditione Societas amisit, fletura damnum; nisi tales fieri virtus & comes virtutis gloria prohiberet.

MISSIO
AD PE-
STEM.

Restat quartum arduæ Missionis genus ad infectos luc: quod quamquam variis Prouinciis Societas exercet, haud tamen scio, an terrarum vsquam perinde vt in hac nostrâ Belgicâ. Cùm enim certissimus belli partus sit pestilentia, non sanè potest non grauius laborare hoc malo patria, quæ Martis iam per tot annos campus est; vbi bellum ita geritur, quasi vno in Belgio de Europæ Imperio dimiceretur. Terra autem non magnis exporrecta spatiis, innumerabilium incolarum mater, tot ac tantis oppressa exhaustaque exercitibus, quid nisi necessariam egestatem creet. cui ac militi, ex egestate miserias, atque ex his diuersa morborum genera; sed in primis pestem contagiosam, infinitorum funerum seminarium? In hoc malorum vltimo ferè ad vnicam Societatem hæctenus respexere Belgæ, tamquam ad commune perfugium: nec semel fuit, eum suam illâ operam quinque simul ciuitatibus probauit, præter eos Patres quos ad idem supremæ charitatis obsequium in Missionibus, Castrensi, Hollandicâ, Nauali, eodem tempore exponebat. & Antuerpiæ quidem per annos continuos quatuordecim in tali munere versati sumus, benè multos Gandau, Bruxellisque: at Traiecti, Ruremundæ, Hallis, Lixæ, Bredæ, Aldenardæ, Contraci, Winocibergis, Bellioli, Casteti, donec exstingueretur malum. Hic quoque dicunt parum æquicenses, nostris nos commodis studere, & questum facere ex publicâ calamitate. Nullumne ergo tam sanctum opus, quod non in omni aliquis rodat? quid tandem rectè atque ex virtute agemus, si hoc non agimus?

Plerisque
urbibus
Patres ex-
positi ad
pestem.

missio

in m m m M.

agimus? Quæstus animarum honestus est; hunc facere fatemur, & hoc vno contenti sumus. Alium fieri quisquis putat, aut errore fallitur, aut peccat malevolentia. Nam quod Societas huic Missioni deputatos Patres honestè ali permittit ex publico, & salubri aère petit collocari; non modò quod honestum, sed quod iustum proponit. Non enim suos illa exponit vt perdat, sed vt quàm diutissimè sint viles Reipublicæ: quod quamuis pro materno affectu adhuc diligenter curarit; haud ita curare tamen potuit, quin longè quàm vellet plures amiserit. Prò quàm multorum & præstantium virorum impendio iacturâque hic animarum quæstus Prouinciæ nostræ stetit! vetera non adducam exempla, quando recentibus abundo. Antuerpiæ, vt hinc exordiar, vbi maxima sensimus damna, non multis abhinc annis in hoc obsequio Patres fratresque viginti quatuor animam suam pro ciuibus posuere: & vno quidem anno nouem funera fuerunt. Egregiâ omnes virtute, & æternâ digni memoriâ; sed præ aliis nominandus Franciscus Schottus, ipso quondam Consule Antuerpiensi natus, quem admirabilis impulit feruor, vt vitam patriæ, à quâ acceperat, redderet. Eius eximium aliquando facinus spectauit ciuitas, & summis laudibus extulit. Occlusa erat miserî cuiusdam peste infecti domus, neque aperiebatur pulsanti, adeò morbus domesticos debilitarat. Ille scalas ex vicino capit, & per sublimem fenestram in ædes illapsus, prostratos misereque animam agentes adspectu complexuque recreat, & necessaria singulis remedia salutis impertit.

Alibi quoque nostrorum charitas eandem ad infectos inuenit viam. Nec semel ex matrum lue extinctarum vtero proles excidi iussu Baptisti beneficium accepit. Quid Gandau? annus sæculi trigessimus tertius vndecim Socios ciuitatis obsequio deuotos è viuorum numero exemit; atque in his erant, qui Philosophiam, qui Theologiam insigni cum laude tradiderant. Vix quadrimestri spatio absumpti omnino decem, vt quisque alteri succedebat, ita in certam mortem ire videbantur, & tamen inter adspirantes contentio fuit, quis præiret; postponi graue habebatur. Tobias Roelofs ob senium, laboresque ipsis triginta duobus annis in Collegio isto exantlatos, iam emeritus, multis cum lacrymis eam prouinciam expetiit, affirmans has esse Indias Fratrum Coadiutorum; ac quoties sibi alium præferti videret, sortem suam magnopere deslebat. Obtinuit tandem vt ad breue partes alterius suppleret; iamque domum reuocandus, respondit nuntianti se nihil de reditu laborare, dummodò vel vnus diei impetraret inducias. Postridie tactus lue extinctusque, præclarum supremæ charitatis documentum dedit. In ipso autem obeundo munere qualis quantusque viris animus! Ab ægroto redibat P. Nicolaus Iamotius, cum fortè audit iacere in extremâ vrbe iuuenem sub dio, ex ædibus ab hero, quia peste tactus erat, eiectum. Accurrit, peccatis expiat, pane vitæ in viam æternitatis reficit, oleo contra vltimam luctam vngit. Vbi languentis animo consuluerat, sublatum viâ longissimâ ad nosocomium refert, vt consuleretur & corpori. Non hîc tacebo virgines duas Antuerpienses, quæ ad Societatis exemplum sese auxilio pestilentium hominum deuouere. Eas, postquam

M m m m 2

Antuer-

Plurimi
Patres in
obsequio
pestiferorum perierunt.

Insignis
Patrum
feruor in
ferendâ
ope pestiferis.

Antuerpiæ præclaram operam infectis nauassent, Gandauum fama laborantis vrbis exciterat. Ibi tres aliæ Gandauenses adiunguntur. Vita ratio quotidiana hæc erat: manè sacrificio intererant; neque alio antidoto quàm pane Angelorum contra venenum armabantur: tum infectorum nosocomium adibant; & continuus labor erat, curare phar-maca, parare obsonium, ægros mundare, sordes efferre, lectos sternere, ita omnibus adesse, vt ieiunas illas plerumque vltra dimidiatum diem inter ægrorum æstuantium malignam auram indefessa charitas disti-neret. Tres Gandenses pestis exstiaxit. Antuerpienses duæ sæpius cor-reptæ, sæpius sanata in cœpto perseverant. Redeo ad nostros: Winoci-bergis vix trimestri spatio quinque nostrorum capitum interitu defensa communis incolarum salus. Nec intra mœnia Sociorum zelus stetit. Ad pagos progressus est, postulante Senatu; cui de nobis optimè merito omnia debemus. Quid Bruxellas dicam, quid Hallas, quid Contracum, quid Belliolum? quarum vrbium singulis binas, ternas quaternasve hostias de nostro grege eadem illa charitas breuissimo tempore im-molauit.

*Præter pe-
stem, ad a-
lios quoque
contagiosos
morbos se
extendit
Societatis
charitas
cum insigni
suorum ia-
cturâ.*

Et hanc quidem omnem Societas iacturam fecit, cum ab vrbium Magistratibus rogata dedisset suos, qui ab aliis habitatione secreti in arduum illud Reipublicæ obsequium sese viuere palàm profitebantur. At quis numerum recenseat in non dissimili pietatis genere mortuorum, qui grassantibus (quod sæpè fit) morbis nihilo peste mitioribus, vitam suam quàm ciui quàm militi consecrarunt? Non longè petenda sunt exem-pla. Post finitas inducias, anno sæculi vigesimo primo, Casantum ad Slusas tentatum; sed absque successu. Miles interim in castris detentus incerto consilio; iamque inclinata in autumnum tempestas creabat morbos, quibus correpti passim Brugas, vicinam vrbem deuehebantur. Ibi nosocomia non tantùm, sed quotquot publica erant loca, æger miles impleuerat. Morientium magna copia; & quod tristius, nullo corporum, nullo animorum adiutore. Nam Sacellanos castrenses mors abstulerat, ceteri abhorrebant. Nostri, rogante vrbis Antistite, curam amplexi tanto ardore, vt nemo vnus, quantumuis senex, sese excipi pa-teretur. Tredecim contagione afflati, & in vitæ discrimen adducti; quatuor exstincti, & in his Rector ipse Collegij, qui suas quoque vi-ces impigrè inter ceteros obibat. Anno insequenti tentauimus Bergi-zomium, hoc quoque irritò conatu. Dimisso obsidio, miles ærumnis confectus distribuebatur in vicinas vrbes recreandus; sed morborum agmen insecutum est, & stragem dedit, quantam vix hostis potuisset. In eâ calamitate pietatem suam præcipuè Societas probauit, non sine insigni suo damno, si damnum est quod impenditur charitati. Qua-tuor Sacerdotes, lectissimi sanè viri, dum nosocomia frequentant, morbo correpti exstinctique sunt Mechliniæ intra vnicum non ampliùs men-sem. At Antuerpiæ Professa Domus in nosocomij speciem conuersa, pulcherrimum vrbi spectaculum dedit. Triginta ipsos Patres hausta ex proximorum auxilio lues prostrauerat, de vitâ omnes periclitati sunt: quinque eam amisere. Fungebantur eo tempore nostri Curionum quoque officii, & extrema Sacramenta ipsamque sepulturam plurimis imper-

impertiebant. Passim per vicos & fora ciuitatis iacebat miles, suisque fordibus immoriebatur. Viderent hoc Patres, & non omni virium contentione in ferendam opem incumberent? alij cibos, alij pharmaca curabant: quosdam distinebat studium conquirenda: à ciuibus eleëmofynæ: nemo ab opere tam necessario quàm pio vacabat.

Nec verò solius Belgij Catholici habemus exempla: etiã in Federatum charitatis suæ viscera Societas effundit. Quadriennium est, cum inter Batavos fauiente contagio suos omnes ex more illa exposuit in morientium solatium, etiã hæreticorum, qui à diffugientibus Ministris deserti implorauère Iesuitas, inque Orthodoxâ Fide obiere, cuius certissimam habebant tesseram charitatem. Octo Sacerdotes in isto tunc obsequio annus vnicus exstinxit. Quid si iam sit animus commemorare omnes, qui consueto nobis more ad ægros interdiu noctuque postulati adeunt, & pro operæ suæ pretio domum referunt malignas ex contagione febres, ex febribus mortem? Illud quidem verè à medici potest, contractis eâ ratione morbis, partem Sacerdotum optimam rapi, & ferè in ipso ætatis flore; vt minimè mirandum sit, raram apud nos spectari canitiem, in tanto licet numero Sociorum. Enimverò ex octingentis & sexaginta, quot nunc capita habet Prouincia, triginta sex, non plures, sexagenarios possumus numerare. Non placebit fortasse quibusdam hæc tanta vitæ nostræ prodigalitas, neque probabitur illa tam facilis tot insignium virorum iactura, quos spes erat in multos annos egregiam operam Reipublicæ nauaturos. Societatem quoque immitem appellabunt non parcentem suis; & duros dicent Moderatores, nulla subditorum æstimantes damna, sed in alieno corio scilicet liberales. At enim rerum nostrarum ignorantissimum esse oportet eum qui taliter opinabitur. Nec enim vlla seruandæ prolis tam studiosa mater est, quàm Societas suorum; adeò neminem imperio adigit in amittendæ vitæ discrimen. Nec verò opus est stimulus currentibus. Viuit in nobis Ignatij filius ille ignis, quo sponte agimur; & pulchrum habemus ac decorum properatâ laboribus morte defungi.

Apud Alanos Scythiæ populos testatur Marcellinus beatos haberi consueuisse qui cecidissent in prælio; senio tabescentes aut fortuitâ morte consumptos, contumeliis conuitiisque lacerari. Quod truci homines ingenio ex barbarâ animorum ferociâ gloriosum ducebant, id nos sanctissimis exculti moribus ad Christianæ perfectionis calculos reuocamus; beatos, inquam, eos habemus, quos saluti animarum intentos mare, quos castra, quos pestis absomit: declinatione laborum periculorumque, si qui senectutem quærerent (sed nemo quærit) quasi de generem Ignatij sobolem derestaremur. Igitur me aspernandi cani: si ignauia procreauit: sin inter ardua creuère, gloriosi. Nec enim ea nostra vita est, suâ vnus salute contentum viuere, & suauis in otio diuina contemplari. Alia ad hoc erant quærenda Instituta: nunc militiam professis nulla est iusta quietis affectatio, nulla honesta difficilium fuga aut tergiuersatio. Ad suscipiendos vltro labores, ad pericula adeunda in Missionibus arduis, ipso nomine monemur; & hac vnâ promptitudine, dignam Societate IESV indolem probamus.

Charitas Societatis erga pestiferos non paucis hæreticis causa fuit conuersionis.

Paucissimi senes in Prouinciâ, & curæ.

Nemo ad Missiones cogitur, voluntarij omnes sunt.